

3^e Voortgangsevaluatie

Innovatie Programma Sociaal Domein 2016 -2020

1. Bestuurlijk kader

Het Collegeprogramma 2018 – 2022 'Rijswijk maken we samen' noemt als een van de ambities: *"Investeren in initiatieven die vorm geven aan innovatie en ontschotting in het sociale- en welzijnsdomein. We innoveren in de zorg omdat we willen blijven bij de laatste ontwikkelingen, zowel qua zorg als dienstverlening. We kijken hierbij ook naar de kosten en maatschappelijke effecten. Dat doen we vanuit het innovatieprogramma sociaal domein. We gaan dit programma verder uitbouwen door bestaande innovatieprojecten met elkaar te verbinden en ook door ze te verbreden naar andere domeinen"*.

Rijswijk heeft, net als alle andere gemeenten in Nederland, de ambitie om tot innovatie in het sociaal en welzijnsdomein te komen. De reden hiervoor is dat het mogelijk is de taken rond jeugdhulp, werk en inkomen, en zorg aan langdurig zieken en ouderen, op nieuwe manieren uit te voeren en met elkaar te verbinden dankzij de invoering van de Wmo-2015, de Jeugdwet en de Participatiewet op 1 januari 2015. Daar komt nog bij dat de gemeente secretarissen van Haaglanden op 12 september 2017 in een startdocument hebben vastgelegd dat Haaglanden de innovatiefste regio van Nederland moet worden, niet alleen wat betreft de toepassing van technologie ('Smart City') maar ook wat betreft bestuurlijke processen ('Smart Politics') en de uitvoering van gemeentelijke taken ('Smart Government'). Tijdens de jaarconferentie Innovatief Haaglanden op 19 januari 2019 hebben de gemeentesecretarissen benadrukt hoe belangrijk de innovatie in het sociaal domein is voor gemeenten. <https://bit.ly/2SQaVAK>

2. Belangrijk om te weten over innovatie en innovatie van het sociaal domein

Innovatie is niet alleen het toepassen van nieuwe technologie, maar kan ook betrekking hebben op nieuwe samenwerkingsverbanden, op nieuwe activiteiten, of het op een nieuwe manier verbinden van bestaande taken, activiteiten of bedrijfsprocessen. In het sociaal domein gaat het vaak om deze vormen van innovatie, waardoor de dienstverlening kan verbeteren en kosten kunnen dalen. Een mooi voorbeeld daarvan is het ontmoetingscentrum in Rijswijk voor ouderen met (beginnende) dementie, dat als een netwerkorganisatie is opgezet en waarin bestaande geïndiceerde zorg gebundeld is en aangevuld is met niet-geïndiceerde zorg. Door deze innovatie was het niet nodig miljoenen uit te geven aan 'stenen', maar bleven de kosten beperkt tot de kosten van het opbouwen van een netwerkorganisatie. Samenwerking en nieuwe verbindingen in de zorg aan dementerende ouderen, betaalt zich uit in verbeterde dienstverlening en concrete en omvangrijke besparingen.

Kenmerkend voor innovatie is het verlaten van de gebaande wegen, 'out of the box' denken en werken, en op weg gaan naar een stip die nog achter de horizon ligt. Gevolg daarvan is dat niet het niet mogelijk is vooraf alle bijzonderheden over de start, het verloop en het eind van een project scherp in beeld te brengen, en dat het verandertraject niet vooraf is te programmeren. In plaats van de gangbare 'ontwerp aanpak' voor projecten is een 'ontwikkel aanpak' nodig, bestaande uit een aantal cyclussen van plannen maken, uitvoeren, leren en bijstellen. Voordat in detail alle te nemen stappen bekend zijn moeten activiteiten starten op (grotendeels) nog onbekend terrein. Voor innovatie is dus het uitvoeren van een ontwikkeltraject nodig. Het bestaat meestal uit meerdere fasen en loopt over meerdere jaren, voordat uitgekristalliseerd is hoe de innovatie er precies uit moet zien, hoe deze moet gaan werken en hoe de borging tot stand kan komen.

Technologische innovaties (bijvoorbeeld bamboe verkeersborden met een sensor) kun je kant en klaar kopen bij een leverancier; toepassing in Rijswijk is mogelijk, terwijl ze ergens anders ontwikkeld zijn. Maar innovaties in het sociaal domein moet elke gemeente lokaal ontwikkelen voor lokale mensen en organisaties, met hun specifieke omstandigheden, problemen, taken en cultuur. Zonder lokaal draagvlak, inzet, steun, facilitering en regie, kunnen innovaties in het sociale domein niet tot stand komen.

3. Terugblik over 3 jaar innovatie sociaal domein

Voortbouwend op de 'Kadernota sociaal domein', het 'Onderzoek Preventief Werken' en de 'Innovatie agenda' uit 2014, zijn in 2015 de eerste concrete stappen gezet naar de innovatie van het sociaal domein. In de Innovatie agenda zijn 6 opgaven benoemd:

1. Ontwikkel een nauwsluitende keten van welzijn, maatschappelijke hulp- en dienstverlening en zorg, zodat kwaliteit, efficiëntie en effectiviteit bevordert en geborgd kunnen worden en zwaardere vormen van dienstverlening en zorg voorkomen kunnen worden.
2. Versterk de zelfredzaamheid van de cliënt en zorg zo nodig voor tijdige en zo dichtbij mogelijke hulp/ ondersteuning voor de cliënt.
3. Ontwikkel nieuwe arrangementen, die tot een reductie in de kosten gaan leiden.
4. Zet in op vroegsignalering, informele zorg, respijtzorg en mantelzorg.
5. Organiseer de ondersteuning, zorg en toegang zo veel mogelijk via een wijkgerichte benadering
6. Versterk met preventieve activiteiten de buurt, omgeving van de cliënt.

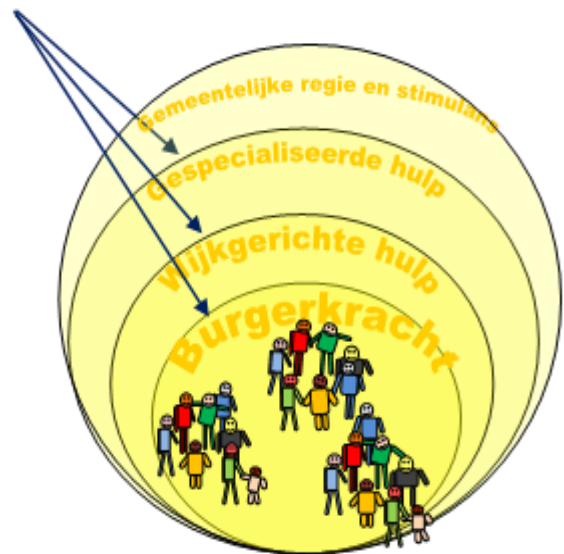
In 2015 zijn de innovatieprojecten 'Samen 4 Elkaar' en 'Samen sterk bij scheiding' gestart. In oktober 2015 zijn tijdens een goed bezochte stadsbijeenkomst suggesties, ideeën en plannen verzameld om de innovatie verder uit te bouwen. Die zijn vastgelegd in het 'Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn 2016 -2020', en in mei 2016 vastgesteld door het college. Dit ontwikkelprogramma schetst een ideaalbeeld voor het sociaal domein dat bestaat uit 4 hoofddoelen:

1. Sociale samenhang
2. Inzet burgerkracht
3. Laagdrempelige, wijkgerichte hulp
4. Gemeentelijke regie en stimulans

Eind 2016 is in een 1^e voortgangsevaluatie teruggeblift. In juni 2017 is een 2^e voortgangsevaluatie met de raadscommissie sociaal domein besproken. Een van de besluiten was de Haagse Hogeschool bij de uitvoering van het innovatieprogramma te betrekken. Een andere afspraak was om aandacht te geven aan een bredere inbreng van strategische partners bij de innovatie van het sociaal domein in de vorm van een 'Samen Wijs Groep' en aan de borging van de bereikte resultaten.

Deze 3^e voortgangsevaluatie kijkt terug op het afgelopen jaar, waarin is gestreefd naar verbinding en verbreding van de al lopende innovatieprojecten binnen 4 programmalijnen: (1) Zorg en Welzijn, (2) Zorg en Wonen, (3) Zorg en Gezondheid, en (4) Zorg en Inkomen. Hierdoor neemt de samenhang en integraliteit van het innovatieproces toe. Daarnaast blikt deze 3^e voortgangsevaluatie terug op de afgelopen 3 jaar in zijn totaliteit.

Goede afstemming



4. Factsheet innovatieprogramma sociaal domein, kosten en baten

In de afgelopen 3 jaar was jaarlijks een innovatiebudget van € 450.000 beschikbaar. Hiervoor zijn een groot aantal concrete activiteiten uitgevoerd in het sociaal domein. Het innovatieprogramma omvat inmiddels 22 innovatieprojecten, die verdeeld zijn over 4 programmalijnen. Het Bestuursatelier is een overkoepelende activiteit, waarin studenten van de Haagse Hogeschool meekijken, meedenken en meedoen met de innovatie van het sociaal domein Rijswijk.

Elk innovatieproject zorgt voor concrete veranderingen in de realiteit en brengt het ideaalbeeld dichterbij door:

- a) vergroting sociale samenhang
- b) meer inzet van burgerkracht
- c) nieuwe samenwerkingsrelaties
- d) vermindering van kosten
- e) betere dienstverlening en betere en goedkopere bedrijfsprocessen

Alle activiteiten hebben resultaten in de praktijk opgeleverd, waarvan door inwoners is geprofiteerd. De kosten per project liggen voor de meeste projecten rond de € 30.000. Sommige projecten hebben enkele jaren een flinke impuls gekregen, zoals het Ontmoetingscentrum. Ook zijn er innovatieprojecten die alleen interne capaciteit kosten, zoals het Bestuursatelier met de Haagse Hogeschool. In bijlage 1 worden voor elk project: doel, status, terugblik, lessen, kosten, resultaten, maatschappelijke effecten en borging beschreven. Voor elk project is de kwalitatieve balans tussen baten en kosten positief en daardoor ook voor de besteding van het innovatiebudget als geheel. Detail informatie, foto's en

filmpjes van de innovatieprojecten zijn te vinden in de 'etalage' van het innovatieprogramma: de website:

www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl

		Toegekende subsidies X 1000 € ten laste van het innovatiebudget			Maatschappelijke effecten					
	Grijs = geborgd	Toegekende subsidies budget 2016	Toegekende subsidies budget 2017	Toegekende subsidies budget 2018	Aantal bereikte inwoners/personen	Meer sociale samenhang	Meer inzet burgerkracht	Nieuwe vormen van samenwerking	Verbetering hulp en dienstverlening	Vermindering kosten
0. Bestuursatelier			0	0	200			✓	✓	✓
1. Zorg en Welzijn										
1.1	Samen4Elkaar; Resto VanHarte, Kerstafette en Buddytrajecten	90	95	75	2000	✓	✓	✓	✓	✓
1.2	Vrijwilligersacademie	30	27	5	300	✓	✓	✓	✓	✓
1.3	Samen Sterk Wijken			55	1000	✓	✓	✓	✓	✓
1.4	Samen Sterk bij Scheiding	(40)	(26)	25	200			✓	✓	✓
1.5	Stem van de Toekomst		60	60	2200	✓		✓		
1.6	Coördinatie op preventie			(20)	100				✓	✓
1.7	Respijthuis	45	45		400			✓	✓	✓
1.8	Smart Government, pilot Multi problematiek			5	50			✓	✓	✓
2. Zorg en Wonen										
2.1	Jongerenhuisvesting	(22)	(22)	10	180	✓		✓	✓	✓
2.2	Langer thuis; nieuwe woonvormen en domotica		55		350	✓	✓	✓	✓	✓
2.3	Flatcoach	35	30	30	600	✓	✓	✓	✓	✓
2.4	Smart Government, pilot directe bemiddeling sociale huurwoningen			5	50			✓	✓	✓
3. Zorg en Gezondheid										
3.1	Welzijn op recept	16			100	✓	✓	✓	✓	✓
3.2	Happy Fit!		(135)	70	1000	✓		✓	✓	✓
3.3	Rijswijk blijft Staan	55	55		600	✓		✓	✓	✓
3.4	Ontmoetingscentrum	115	82		600	✓		✓	✓	✓
3.5	Gehandicaptensport			(80)	120	✓		✓	✓	✓
4. Zorg en inkomen										
4.1	Crew in de Bogaard	(37)	(37) 10	(37)	50	✓		✓	✓	✓
4.2	Wat geldt(t) ook voor jou!			5	80			✓	✓	✓
4.3	Samen tegen schulden	60	(25)	(25)	250	✓	✓	✓	✓	✓
4.4	Sterker voor de Toekomst			(8)	85	✓	✓	✓	✓	✓
4.5	Smart Government, pilot Schuldhulp aan jongeren			5	150	✓	✓	✓	✓	✓
TOTAAL		446	459	350		✓	✓	✓	✓	✓

Opmerkingen bij de tabel:

1. Grijs = geborgd project. Subsiëring uit het innovatiebudget (is ge)stopt.
2. Een vakje met een subsidiebedrag tussen haakjes, betekent dat deze subsidie aan het project niet ten laste is gekomen van het innovatiebudget, maar van een ander budget.
3. Een leeg vakje voor het aangeven van de subsidie, betekent dat het project in dit jaar nog niet gestart is.
4. De uitputting van het innovatiebudget 2018 is een raming.

Voor elk van de projecten is aangegeven of zij het ideaalbeeld voor het sociaal domein (zie paragraaf 3) dichterbij brengen, door het bereiken van: (1) meer sociale samenhang, (2) meer inzet burgerkracht, (3) nieuwe vormen van samenwerking, (4) verbetering van hulp en dienstverlening, (5) vermindering van kosten. Of dat zo is, is kwalitatief bepaald uit:

- (a) evaluatierapporten van de afzonderlijke innovatieprojecten
- (b) gesprekken met de projectleiders en de deelnemers aan de innovatieprojecten
- (c) feedback van betrokkenen tijdens de halfjaarlijkse kennisdelingsbijeenkomsten
- (d) de foto's en filmpjes per innovatieproject op de website www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl
- (e) en de werkstukken van de studenten van de Haagse Hogeschool over de innovatieprojecten.

Een deel van de innovatieprojecten van de 4 programmalijnen is te clusteren volgens landelijke thema's: 'Eenzaamheid', 'Langer Thuis' en 'Inclusieve Wijk'.

- Thema Eenzaamheid(VWS Actieprogramma 'Eén tegen eenzaamheid' : 1.1; 1.3; 1.5; 2.3; 3.1; 3.3
- Thema Langer Thuis (VWS Programma) : 1.1; 1.3; 1.7; 2.2; 2.3; 3.1; 3.3; 3.4
- Thema Inclusieve Wijk (o.a. VN- verdrag Handicap): 1.1; 1.3; 3.5; 4.1

4. Organisatie van het innovatieproces

- Vanaf 2017 wordt de werkwijze van co-creatie gehanteerd: een werkgroepje van betrokken inwoners of organisaties met een idee voor vernieuwing van het sociale domein, maakt in korte tijd een plan. Ze worden daarbij ondersteund door de programmamanager innovatie sociaal domein, die de hoofdlijnen van het plan afstemt met de wethouders.
- Het niveau boven de afzonderlijke innovatieprojecten is eind 2017 ingevuld met een 'Samen Wijs Groep' die een afspiegeling vormt van de betrokkenen in Rijswijk bij de innovatie van het Sociaal Domein (beleid Wmo, Jeugd, Werk en Inkomen, inwoners, onderwijs, bedrijfsleven). De Samen Wijs Groep evalueert en adviseert over de hoofdlijnen van de innovatie van het sociale domein, draagt ideeën aan en beoordeelt (eventueel in een snelle schriftelijke ronde) de plannen voor nieuwe innovatieprojecten en de voortgang van al lopende projecten. Na een positief advies zet de wethouder het plan en de subsidietoekenning in gang.
- De Samen Wijs Groep zal in 2019 weer bijeenkomen. Uitbreiding zal plaatsvinden met een vertegenwoordiger van de BBR.

5. Integrale aanpak: verbinden en verbreden

In de 2^e voortgangsrapportage werd aangegeven dat in de volgende fase gericht zal worden op het verbinden van al lopende innovatieprojecten en het verbreden van deze projecten naar andere domeinen. 'Verbreden' en 'Verbinden' is een voorwaarde om te komen tot nieuwe netwerken, tot netwerkorganisaties, tot nieuwe activiteiten en bedrijfsprocessen of tot nieuwe ordening van bestaande activiteiten en bedrijfsprocessen. Die zijn de basis voor verbetering van de dienstverlening en voor kostenbesparing (zie ook paragraaf 2).

- Op het terrein van Zorg en Welzijn levert het Ontmoetingscentrum, dat halverwege dit jaar van start is gegaan, integratie in het aanbod van zorg voor mensen met beginnende dementie en hun mantelzorgers. Er is een geriatrisch netwerk ontwikkeld voor alle professionals die met ouderen werken. Via dit netwerk kan de samenwerking met huisartsen versterkt worden. Ook is een integrale werkwijze ingezet met het innovatieproject 'Stem van de Toekomst'. Daarin denken jongeren mee over alle vormen van gemeentelijk beleid en wordt samengewerkt tussen welzijnswerk, onderwijs, beleid en griffie.
- Op het gebied van Zorg en Wonen is meer integraliteit bereikt door het verbinden van: projectontwikkeling, Langer Thuis wonen, senioren woonbeurs, prestatieafspraken, en directe bemiddeling van sociale huurwoningen. Deze verbindingen zijn voorwaarde voor het bereiken van innovaties op het terrein van wonen en zorg, en betere dienstverlening en kostenbesparing.

- Op het gebied van Zorg en Gezondheid zorgt 'Happy Fit' voor integratie, met een nieuw accent op Gehandicaptensport.
- Ook op het gebied van Zorg en Inkomen is een start gemaakt met een integrale werkwijze, met het innovatieproject 'Sterker voor de Toekomst'.

Het resultaat is dat het innovatieprogramma geen optelsom is van een groot aantal losse innovatieprojecten, maar een samenhangend geheel vormt. Bij deze integrale aanpak staan de ondersteuningsbehoeften van cliënten centraal en niet de systeemwereld van de gemeente met haar verschillende domeinen en disciplines. Professionals laten hun werkzaamheden niet leiden door de logica van hun organisatie, maar door de behoeften van mensen waar het om gaat.

6. Borging

Het innovatiebudget is bedoeld als impuls om nieuwe wegen in te slaan in het sociaal domein. Na een periode van ontwikkeling is het nodig om:

- a) projectgelden te vervangen door structurele bekostiging, in principe door uitruil met bestaande taken of werkprocessen;
- b) tijdelijke medewerkers te vervangen door vaste;
- c) projectorganisaties over te laten gaan in bestaande organisatie verbanden.

Een groot deel van de innovatieprojecten is inmiddels geborgd (grijs aangegeven in de tabel in paragraaf 4).

Bij veel innovatieprojecten liggen de opbrengsten op het raakvlak van verschillende domeinen. Bij het innovatieproject Flatcoach, bijvoorbeeld, liggen de voordelen op het raakvlak van wonen/kortdurende zorg/ langdurige zorg/ welzijn. Het is niet mogelijk om vooraf een borging die werkt te ontwerpen. In overleg met alle betrokken belanghebbenden moet, stap voor stap, een structurele bekostiging ontwikkeld worden. Dat vraagt om goede samenwerking van deze partijen, overleg, regie, vasthoudendheid, inspanning en tijd. In elke stap is de borging en de verdere ontwikkeling ervan punt van aandacht.

7. Samenwerking en organisatiecultuur

In de 2^e voortgangsrapportage werd aangegeven dat in de bestaande organisatiecultuur het beschermen van het eigen terrein, takenpakket en budget nog vaak een belangrijke rol speelt, terwijl het voor innovatie van het sociaal domein nodig is om te stoppen met het denken in hokjes taken, en beleidsterreinen die gescheiden waren met elkaar te verbinden en te komen tot samenwerken over bestaande grenzen heen.

In de innovatieprojecten die tot dusver zijn uitgevoerd, is een begin gemaakt met het ontwikkelen van een cultuur van samenwerking en werken vanuit thema's en maatschappelijke opgaven. Veel betrokkenen in de innovatieprojecten geven aan dat op dit punt vooruitgang geboekt is. Zij zien de nieuwe samenwerkingsrelaties als een belangrijke opbrengst en ook als een uitgangspunt voor verdere vernieuwing van werkprocessen.

8. Samenwerking met Haagse Hogeschool

In de 2e voortgangsrapportage werd aangegeven dat de gemeente Rijswijk en de Haagse Hogeschool (HHS), een 'bestuursatelier' hebben ingericht voor 2e jaars studenten bestuurskunde en overheidsmanagement. Het bestuursatelier is een opdrachtgerichte leeromgeving die de basis vormt voor de samenwerking tussen de ambtenaren van de gemeente Rijswijk en studenten van HHS. Het bestuursatelier richt zich op de innovatie van het sociaal domein in Rijswijk en met name op de 2e fase daarin van verbinden van de inmiddels uitgevoerde innovatieprojecten en de verbreding van deze innovatieprojecten naar andere domeinen, zoals: onderwijs, cultuur, gezondheid, leefomgeving, economie. Resultaten van de afgelopen periode zijn:

- Zo'n 30 studenten hebben meegedaan. Er zijn werkstukken gemaakt over acht projecten, waarin beleidsaanbevelingen zijn gedaan.
- Bij het maken van probleemanalyses, aanbevelingen en plannen, hebben de studenten gebruik gemaakt van het instrumentarium van bestuurskunde en overheidsmanagement en de recente literatuur. De projectleiders van de innovatieprojecten krijgen hierdoor een opfriscursus in het gebruik van methoden en technieken aangereikt.
- Door de samenwerking worden studenten opgeleid in een directe relatie met de praktijk, waarbij praktisch opdrachten de basis vormen voor het contact tussen studenten enerzijds, en ambtenaren en ander belanghebbenden anderzijds. Het geeft de studenten de gelegenheid om met professionals op basis van reële casuïstiek hun tot dan toe theoretische basis te toetsen in een praktische leeromgeving.
- Door de samenwerking wordt de gemeente Rijswijk gestimuleerd met actuele kennis en kunde vanuit het onderwijs, en met de kritische en frisse inbreng van buitenaf.

- De samenwerking rond het bestuursatelier kan uitgebreid worden met kennisuitwisseling tussen ambtelijke professionals en docenten van de HHS.

9. Challenge meest innovatieve regio van Nederland

De gemeente secretarissen van de 10 gemeenten in Haaglanden hebben de uitdaging op zich genomen om de meest innovatieve regio van Nederland te worden. De uitdaging is opgeknipt in 3 deel-uitdagingen: een Challenge Smart Government, een Challenge Smart City, en een Challenge Smart Politics. Resultaten vanuit Rijswijk:

- Samen met de gemeenten Pijnacker-Nootdorp en Midden Delfland, zijn 3 pilots gestart: Maatwerk multi problematiek, Maatwerk directe bemiddeling sociale huisvesting en Maatwerk Schuldhulp aan jongeren. Deze pilots zijn onderdeel van het innovatieprogramma sociaal domein en leveren in 2019 concrete resultaten op. Rijswijk is trekker van deze pilots.
- Verbinding is gemaakt met Smart Politics vanuit het innovatieproject 'Stem van de Toekomst' en met Smart City vanuit Living lab Rijswijk.

10. Kennisdeling en communicatie

In de afgelopen 3 jaar is veel tijd en energie geïnvesteerd in kennisdeling en communicatie. Resultaten:

- 7 kennisdelingsbijeenkomsten met per bijeenkomst circa 50 betrokkenen bij de innovatie van het sociaal domein
- Circa 8 nieuwsflitsen per jaar
- Regelmatige vulling van themapagina's Zorg en Welzijn in lokale kranten
- Actueel houden van de website met artikelen foto's films
- Presenteren van resultaten in landelijke forums, bijvoorbeeld Actiz- Aedes Operatie Begonia (Flatcoach) en landelijke bijeenkomsten Eén tegen Eenzaamheid (Samen4Elkaar)

11. Lessen en verbeterpunten

1. De innovatie van het sociaal domein gaat voor een belangrijk deel over het verbinden van taakgebieden, die voorheen gescheiden waren, het komen tot nieuwe vormen van samenwerking en tot nieuwe werkprocessen. Dat is een proces dat veel tijd en energie kost, en ook weerstand oplevert, omdat bestaande 'hokjes' ter discussie komen te staan.
2. De samenwerking tussen organisaties en domeinen kan nog sterker georganiseerd en uitgebouwd worden.
3. De betrokkenheid van de inwoners kan versterkt worden door het inrichten van inwonerspanels.
4. De Haagse Hogeschool kan nog meer meedenken met het Rijswijkse innovatieprogramma, o.a. door meting en inzetten van stagiaires.

12. Kansen

De resultaten die in de afgelopen 3 jaar bereikt zijn met het innovatieprogramma (concrete resultaten, gestructureerde ontwikkelaanpak, kennisdeling, regie) zijn een stevige basis voor de ambitie van het college om tot verdere innovatie in het sociaal domein te komen, en daarmee verbetering van de kwaliteit en doelmatigheid van de dienstverlening. Deze stevige basis kan verder benut en uitgebouwd worden, door:

- a) door te gaan met het verbinden van beleidsterreinen, met name: wonen - zorg, gezondheid - zorg, inkomen - zorg; op de raakvlakken tussen beleidsterreinen liggen de opbrengsten van de innovatie in het sociale domein;
- b) verder uitbouwen en benutten van de samenwerkingsverbanden tussen de zorgaanbieders die zijn opgebouwd, en waardoor bijvoorbeeld het Ontmoetingscentrum voor dementerende ouderen kon worden ontwikkeld, en het innovatieproject Flatcoach;
- c) nog beter benutten van de kracht van de inwoners.

13. Succes

Innovaties in het sociaal domein kun je niet kant en klaar bij een leverancier kopen; die moeten in iedere gemeente lokaal worden ontwikkeld voor lokale mensen en organisaties, in hun specifieke situatie. Rijswijk doet daarin regionaal en landelijk goed mee. Voor de innovatieprojecten 'Bestuursatelier', 'Flatcoach', 'Stem van de Toekomst' en 'Rijswijk blijft staan' is belangstelling getoond, o.a. vanuit VWS, BZK, VNG, Platform 31, Actiz-Aedes, DSW, diverse zorg- en welzijnsinstellingen, regionale samenwerkingsverbanden en andere gemeenten.

14. Risico's

1. Het in de begroting opgenomen budget voor innovatie van het sociaal domein opknippen in een budget voor innovatie per wethouders portefeuille. Hierdoor wordt teruggekeerd naar denken en werken in 'hokjes', terwijl de innovatie in het sociaal domein juist tot stand moet komen door bestaande 'hokjes' met elkaar te verbinden.

2. De Samenwijs Groep, waarmee bestuurders van Rijswijkse organisaties meepraten over verbeteringen in het sociaal domein niet meer bij elkaar roepen, waardoor deze vorm van participatie stopt, terwijl voor verbeteringen in het sociaal domein participatie, burgerkracht en betrokkenheid essentieel zijn.
3. Bij het borgen van de innovaties niet verder kijken dan het eigen beleidsterrein of taakgebied. Vaak liggen de opbrengsten van het verbinden van tot dusver gescheiden delen van het sociaal domein bij verschillende partijen. Alleen door zorgvuldig overleg tussen alle belanghebbenden bij een innovatie in het sociaal domein, kan een regeling voor het structureel delen van de kosten bereikt worden.

15. Conclusies

1. Innovatie heeft vaak de betekenis van het toepassen van nieuwe technologie, maar kan ook betrekking hebben op het uitvoeren van nieuwe taken of bedrijfsprocessen, of het op een nieuwe manier verbinden van bestaande taken en bedrijfsprocessen. Daarvoor zijn vaak nieuwe netwerken nodig en nieuwe vormen van samenwerking.
2. Bij innovatie worden gebaande paden verlaten en ligt het doel nog grotendeels achter de horizon. Daardoor is een 'ontwikkel aanpak' nodig, waarin ruimte is voor zoeken en leren. Dikwijls zijn een aantal fasen nodig en tijd voordat uitgekristalliseerd is hoe de innovatie er precies uit moet zien en hoe deze werkend gekregen kan worden en geborgd.
3. De afgelopen 3 jaar was jaarlijks een innovatiebudget van € 450.000 beschikbaar. In 2016 en 2017 is dat budget besteed. Na de collegewisseling en het aan het licht komen van een grote overschrijding in de jeugdzorg, is de besteding van het innovatiebudget aangepast.
4. De afgelopen 3 jaar zijn een groot aantal concrete activiteiten uitgevoerd in het sociaal domein. Alle activiteiten hebben resultaten in de praktijk opgeleverd, waarvan door inwoners is geprofiteerd. Met deze concrete activiteiten is het ideaalbeeld dat in 2016 is geformuleerd voor het sociaal domein dichterbij gebracht: meer sociale samenhang, meer inzet van burgerkracht, meer wijkgerichte, laagdrempelige hulp, en meer regie en stimulans van de gemeente. Als afgeleide daarvan is ook de dienstverlening aan de inwoners verbeterd en is vermindering of besparing van kosten bereikt. Per activiteit is de kwalitatieve balans tussen baten en kosten positief, en daardoor ook voor de besteding van het innovatiebudget als geheel. De resultaten die in de afgelopen 3 jaar bereikt zijn met het innovatieprogramma, zijn een stevige basis voor de ambitie van het college om tot verdere innovatie in het sociaal domein te komen, en daarmee verbetering van de kwaliteit en doelmatigheid van de dienstverlening. Een groot deel van de innovatieprojecten is inmiddels geborgd.
5. De afgelopen 3 jaar is een geïntegreerde aanpak ontwikkeld, bestaande uit een innovatieprogramma met 4 programmalijnen. Elke programmalijn weerspiegelt een deel van de nieuwe samenwerkingsrelaties die zijn ontwikkeld. Dankzij deze nieuwe samenwerkingsrelaties is tegen relatief lage kosten bijvoorbeeld het Ontmoetingscentrum gerealiseerd, in de vorm van een netwerk waarin grotendeels al bestaande arrangementen samen gebracht zijn en met elkaar zijn verbonden. Deze besparingen lopen in de miljoenen Euro's. Een ander voorbeeld van de opbrengst van de nieuwe samenwerkingsrelaties is de Flatcoach, die inmiddels landelijke bekendheid heeft. Het voorkomen dat een oudere intensieve hulp nodig heeft kan leiden tot besparingen tussen de duizenden en honderd duizend Euro's.
6. Vernieuwing in het sociaal domein kan leiden tot besparingen die (voor een deel) niet ten goede komen aan de gemeente zelf. Een voorbeeld is bijvoorbeeld de 'Flatcoach' die kan zorgen voor uitstel van verhuizing naar een verpleeghuis en daardoor lagere kosten voor de Wet Langdurige Zorg. Goede samenwerking tussen gemeente, zorgverzekeraars, woning corporaties en zorgaanbieders is daarom noodzakelijk om afspraken te kunnen maken over hoe kosten en baten evenwichtig verdeeld kunnen worden.
7. Het toepassen van een vernieuwende, integrale aanpak binnen het sociaal domein vraagt om verbinding van verschillende aspecten, taken en verantwoordelijkheden en budgetten die tot voor kort gescheiden waren. De omslag naar een integrale aanpak is een weerbarstig proces, dat sturing, stimulering en ondersteuning nodig heeft.
8. De afgelopen 3 jaar is snel en effectief ingespeeld op ideeën van zowel bewoners als organisaties voor vernieuwing in het sociaal domein. Er zijn geen papieren tijgers gemaakt, maar er zijn concrete veranderingen in de praktijk gerealiseerd, waarvan geprofiteerd en geleerd is. Er is een structuur opgebouwd om kennis uit te wisselen in de vorm van het innovatieplatform en de kennisdelingsbijeenkomsten, en er is ruimte om gebaande wegen te verlaten en nieuwe ideeën en initiatieven een kans te geven. De kwalitatieve balans tussen kosten en opbrengsten is positief. Inwoners, (zorg)instellingen, onderwijs en de raadscommissie zijn tevreden over de vorderingen in de innovatie van het sociaal domein. Het is in het belang van de inwoners en zorgaanbieders om de werkwijze van het innovatieprogramma en de facilitering/ financiering vanuit het innovatiebudget voort te zetten.

BIJLAGE 1: gegevens van de afzonderlijke innovatieprojecten

Overkoepelend

0. Bestuursatelier Innovatie Sociaal Domein

Status: 2^e jaar gestart

Problematiek: Behoeftte aan kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie van de innovatieprojecten.

Doel: Tweedejaars studenten Bestuurskunde en Overheidsmanagement van de Haagse Hoge school passen actuele wetenschappelijke kennis, methoden en technieken toe op de projecten binnen het innovatieprogramma sociaal domein van de gemeente Rijswijk, waardoor voor hen een praktijkgerichte leeromgeving ontstaat. De gemeente Rijswijk leert van de frisse blik, kritische vragen van de studenten en het gebruik van de nieuwste methodieken.



Resultaten: Het Bestuursatelier bestaat uit werkcolleges, consulten en praktijkbesprekingen. Geoefend wordt met het toepassen van de theorie op de praktijk, door het maken van probleem analyses en beleidsadviezen. Aan de gemeente Rijswijk zijn werkbezoeken afgelegd, er is een carroussel georganiseerd en studenten zijn samen met medewerkers van de gemeente en vertegenwoordigers van inwoners van Rijswijk in gesprek gegaan. De beleidsadviezen zijn door de studenten gepresenteerd aan het college. De vier beste verbetervoorstellen zijn kort uitgelicht

<http://www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl/Documenten1/bestuursatelier+hhs+volgende+fase+innovatiepr ogra/HandlerDownloadFiles.ashx?idnv=1014313>.

Tijdens cursusjaar 2017/2018 hebben 31 studenten deelgenomen aan het bestuursatelier; in 2018/2019 nemen 44 studenten deel.

Maatschappelijke effecten: Vergroting van kennis en kunde van studenten, projectleiders en ambtenaren. Grondige evaluatie van de innovatieprojecten. Versterking van de kwaliteit, efficiëntie en effectiviteit van de maatschappelijke hulp- en dienstverlening.

Lessen: Gedegen voorbereiding is noodzakelijk. Tijdens het eerste jaar was de aansluiting tussen de vragen van de projectleiders en de analyse van de studenten niet optimaal. Het tweede jaar wordt meer tijd besteed aan de voorbereiding van de werkzaamheden van de studenten. De studenten zullen meer gelegenheid krijgen om mee te denken over aanpak, resultaten en borging van innovatieprojecten.

Borging: Op 18 januari 2018 is een intentieverklaring voor samenwerking getekend voor 2 jaar.

Programmalijn 1: Zorg en Welzijn

1. Samen4Elkaar: Resto VanHarte, Kerstafette, Buddytrajecten, Kom er Bij Status: Succesvol operationeel

Problematiek: Rijswijk is een gemeente met veel ouderen. Door het overlijden van partners, familieleden en vrienden voelen diverse ouderen zich eenzaam. Uit Wmo- en GGD- onderzoek blijkt dat het percentage eenzaamheid in Rijswijk groot is. Daarnaast blijkt ook een aanzienlijk percentage alleenstaande opvoeders en jongeren zich eenzaam te voelen in Rijswijk.

Doel: De krachten van verschillende Rijswijkse organisaties bundelen en komen tot een gezamenlijke aanpak en activiteiten om de sociale samenhang te versterken, iedereen zo goed mogelijk te laten deelnemen aan de Rijswijkse samenleving, en eenzame mensen uit hun isolement te halen.

Terugblik: De belangrijkste activiteiten in het project zijn: de Resto VanHarte maaltijden, de Buddytrajecten, Kerstafette en het Kom er Bij Festival.

Ad. Resto

Veel Rijswijkers genieten van de wekelijkse Resto, een gezellige maaltijd met 60- 80 deelnemers, met uitschieters naar 120 deelnemers (Valentijnsdiner). Na afloop is er de mogelijkheid om nog wat na te praten met elkaar, een optimale vorm van ontmoeting en contact. In maart, april en mei is na afloop een bingo georganiseerd; het enthousiasme en de tevredenheid is groot. De organisatie is gratis gehuisvest in een kantoorpand en maakt gebruik van vrijwilligers. Scholieren van het Stanislas College (praktijkonderwijs) lopen stage bij Resto (catering, gastheer/gastvrouw). Er zijn ideeën voor uitbreiding van de Resto activiteiten, een kinder Resto en verruiming van de stagemogelijkheden.



Resultaten: 1.859 gasten bij Resto Rijswijk in 2017. 67 % heeft nieuwe vrienden gemaakt bij Resto VanHarte, 45 % heeft mensen met een andere culturele achtergrond ontmoet, 44 % is meer gaan letten op gezond eten, 25 % heeft meer contact met buurtgenoten, 29 % heeft meer steun van mensen om hen heen, 60 % is meer op de hoogte van de diverse organisaties in de wijk. Ook de vrijwilligers profiteren door het maken van vrienden, het opdoen van meer zelfvertrouwen en betere CV- opbouw.

Ad. Buddynetwerk

De begeleiding door Buddynetwerk richt zich op het uit hun isolement halen van sterk eenzame mensen, en leidt vaak tot andere sociale contacten of dagbesteding. Het Buddynetwerk heeft 26 buddytrajecten '2 tegen 1-zaamheid' uitgevoerd voor Rijswijkse inwoners en investeert bovendien in extra inzet van studenten (HBO-zorg), i- ondersteuning en het inzetten van nieuwe outcome-metingen.

Resultaten: Begeleiding van 10 cliënten onder en rond de 60 jaar: psychische problematiek, angstig, onzeker, moeilijk contact maken, verlieservaringen, klein of geen sociaal netwerk; 16 cliënten rond de 80 jaar tot 95 jaar: eenzaam, geen of weinig contact met familie, geen of klein netwerk, moeite met alleen naar buiten gaan, verlieservaringen, soms psychische problematiek. Mensen gaan weer meedoen in de Rijswijkse samenleving, zich weer ontspannen voelen in hun eigen huis, meer zelfvertrouwen krijgen en de eerste stappen zetten naar contacten in de buurt en vrijwilligerswerk. Dat alles kan leiden tot besparingen op medische kosten en kosten voor gespecialiseerde zorg, in de orde van duizenden Euro's per persoon. Individuele evaluatieformulieren tonen het positieve effect van de buddytrajecten aan.

Ad. Kerstafette

De Kerstafette stimuleert Rijswijkse organisaties om in de kerstperiode een lunch of diner te organiseren voor andere Rijswijkers, onder het motto 'Kerst vier je samen'.

Resultaten: 16 initiatieven tijdens de Kerstafette hebben ca. 700 Rijswijkers bereikt. Deelnemers genieten van de contacten met buurtgenoten, terwijl ze andere jaren zo tegen de decembermaand opzagen omdat hun eigen sociale netwerk te klein is geworden. Dat alles kan leiden tot besparingen op medische kosten en kosten voor gespecialiseerde zorg, in de orde van duizenden Euro's per persoon.

Ad. Kom Erbij

In het najaar van 2018 is het 'Kom Erbij Festival' georganiseerd, met landelijke subsidie vanuit Coalitie Erbij om 'eenzaamheid' op de kaart te zetten met een week van kunst, cultuur, beweging, inspiratie en ontmoeting. Veel partners leverden een bijdrage en nieuwe verbindingen zijn gelegd tussen

Voedselbank, Flatcoach, Bibliotheek, Trias en de Weggeefwinkel. De ambitie is het festival in een volgende fase uit te breiden met extra activiteiten en te komen tot een 'Age Friendly Cultural City'.

De activiteiten van Samen 4 Elkaar hebben een goede landelijke bekendheid. Rijswijk heeft een expertrol tijdens landelijke conferenties in de Aanpak tegen Eenzaamheid

<https://www.denieuwepraktijk.nl/praktijk/praktijktafel-samen-tegen-eenzaamheid/>

Maatschappelijke effecten: Vergroting sociale samenhang en inzet van burgerkracht; nieuwe vormen van samenwerking; meer bewustwording en acceptatie voor mensen die kwetsbaar en 'wat anders' zijn. Versterking zelfredzaamheid. Nieuwe arrangementen. Het is gelukt om een nauwsluitende keten te maken. Het is nog lastig om alle eenzamen te bereiken, maar er zijn wel steeds nieuwe initiatieven zoals het betrekken van de teams Sociaal Wijkteam en Werk en Inkomen bij de Kerstafette. Resultaten van de inspanningen zijn te zien in de nieuwe GGD monitor met indicatoren op het gebied van % eenzaam, % zelfmoord, % psychiatrie. Op termijn levert dit een reductie op van de kosten in sociaal wijkteam, Wmo-loket en gezondheidszorg.

Lessen: De doelgroep is lastig te bereiken, omdat veel mensen zichzelf niet graag betiteld willen zien als 'eenzaam'; de mensen met een GGZ achtergrond zijn lastig te helpen door een vrijwilligersaanpak. Vooral ouderen hebben moeite om zelf stappen te ondernemen voor een contact buiten de deur; een steuntje in de rug door een extra uitnodiging of een persoonlijke ontmoeting is van groot belang. Het label 'Samen 4 Elkaar' blijkt een goede benaming van de Rijswijkse activiteiten rond versterking van de sociale samenhang en de aanpak van eenzaamheid, door de positieve invalshoek. Nieuwe wegen inslaan om Samen 4 Elkaar te versterken, vraagt om creativiteit, flexibiliteit en samenwerking tussen verschillende partners. Kenmerkend voor de Samen4Elkaar activiteiten is de brede samenwerking tussen organisaties en een geïntegreerde aanpak. Verbetering van de samenwerking tussen organisaties vereist vasthoudendheid, lange adem en een stimulerende en verbindende rol van de gemeente.

De studenten van het Bestuursatelier adviseren een activiteitenkalender. In 2018 is daar een eerste begin mee gemaakt; de kalender kan een plekje krijgen binnen 'Loket Stadskracht'. Ook adviseren de studenten om inwoners nog beter te informeren en meer te betrekken bij de (voorbereiding van) activiteiten.

Risico's van beëindiging thema 'Eenzaamheid': Als de aanpak Samen4Elkaar er niet zou zijn, dan zouden veel mensen die nu geholpen zijn, het moeilijk hebben en geen oplossing zien. Met als gevolg dat vragen eerder naar het Wmo-loket, het sociaal wijkteam en de huisarts gaan; mensen komen eerder in het medische circuit (o.a. psychiatrie). Dat alles leidt tot hoge kosten.

Borging: onderbrengen in structurele aanpak en bekostiging van het bestrijden en voorkomen van eenzaamheid vanuit Wmo. Een plan 'eenzaamheidsbestrijding' (sociaal domein/ welzijn) is in de maak. Begeleiding van VWS (kennisdeling) is toegezegd vanuit het landelijke actieprogramma.

2. Vrijwilligersacademie

Status: Geïmplementeerd

Problematiek: In Rijswijk is in 2015 nog geen samenhang tussen de verschillende cursussen voor vrijwilligers, die georganiseerd worden door organisaties die werken met vrijwilligers (o.a. Zonnebloem, Leger des Heils, Humanitas, Welzijn Rijswijk, Buddytrajecten). Dit betekent soms een overlap in het cursusaanbod. Ook is er geen duidelijke plek om de georganiseerde cursussen bekend te maken en waar vrijwilligers zich kunnen inschrijven. Dit betekent in veel gevallen het niet goed bereiken van de doelgroep, met soms als gevolg een te kleine deelname om cursussen door te laten gaan.



Doel: Deskundigheidsbevordering van de Rijswijkse vrijwilliger door cursussen en trainingen die gegeven worden door een netwerk van Rijswijkse organisaties; verbeteren van de kwaliteit van het vrijwilligerswerk; ontwikkelen van talenten van vrijwilligers en werven van nieuwe (doelgroepen) vrijwilligers.

Resultaten: Tussen juni 2017 en juni 2018 zijn 14 cursussen gegeven. Organisatoren zijn Fonds 1818, Indigo, Haaglanden Beweegt, Taaltijd, Welzijn Rijswijk en Vrijwilligerscentrum. Drie cursussen waren vol (12

personen): crowdfunding, bestuur en management en mindfulness. De meeste cursussen hebben ten minste 8 personen bereikt: fondsenwerving, projectplan schrijven, taalvrijwilliger, social media, vrijwillige coach en vrienden maken. Er is een AVG training via BC- helpdesk gegeven. Ook zijn er twee netwerkbijeenkomsten georganiseerd met een opkomst van 8 personen per keer. Elke cursus is direct na afloop geëvalueerd door de cursusleiding. De ca. 150 deelnemers zijn tevreden over het aanbod, geven aan zinvolle zaken te hebben geleerd en deze kennis ook te kunnen gebruiken in het vrijwilligerswerk. De vrijwilligers plaatsen het geleerde in een breder perspectief. Aanbieden van de workshops is een blijk van waardering voor vrijwilligers. De deelnemers waarderen dit, evenals het onderlinge contact. De website www.vrijwilligersacademierijswijk.nl is enige tijd gehackt geweest, waardoor de communicatie over het cursus aanbod ernstig is bemoeilijkt; deze wordt nu vernieuwd.

Resultaten: Een volledig en uitgebreid overzicht van het cursusaanbod en gemakkelijke inschrijving voor vrijwilligers. De cursussen hebben ieder hun eigen opbrengst. In ieder geval hebben vrijwilligers geleerd hoe ze mensen effectief kunnen helpen, bijvoorbeeld door het ondersteunen bij het aanleren van taal en bij het maken van vrienden.

Lessen: Het organiseren van een gezamenlijk aanbod van cursussen blijft lastig, en vraagt om stimulering en verbinding door de gemeente. Verdere professionalisering is nodig evenals uitbreiding van het aanbod. De vraag vanuit de vrijwilliger kan meer centraal staan. Het aanbod is op te zetten als een leerlijn met verschillende profielen en pakketten. Het aanbod van de Vrijwilligersacademie is ook te benutten voor bewonersinitiatieven. De verbinding met het Vrijwilligerscentrum, marketing en versterking van de website zijn aandachtspunten voor de komende periode, evenals een outreachende benadering naar Rijswijkse organisaties met vrijwilligers en bewonersinitiatieven: o.a. Zonnebloem, bewonersverenigingen.

Maatschappelijke effecten: Versterking vrijwilligerswerk. Verhoging van de kwaliteit van het vrijwilligerswerk, vrijwilligers krijgen handvatten om hun activiteiten effectiever en met meer plezier uit te voeren. Individuele evaluatieformulieren tonen de positieve effecten van de trainingen aan. De komende jaren kunnen we de resultaten meten, op grond van de volgende indicatoren: % deelname aan vrijwilligerswerk, % kwaliteitsverbetering vrijwilligerswerk. Reductie kosten: efficiënte inzet van cursussen aan vrijwilligers. Uitsparing professionele inzet vanuit welzijnswerk, sociaal wijkteam of gezondheidszorg.

Borging: Inmiddels voelt het Vrijwilligerscentrum zich verantwoordelijk voor de taken, activiteiten en het succes van de Vrijwilligersacademie, zie <https://www.vrijwilligerscentrum.nl/> Welzijn Rijswijk betaalt de kosten vanaf 2019, vanuit een verschuiving van prioriteiten in de prestatieafspraken.

3. Samen Sterk Wijken

Status: In ontwikkeling

Problematiek: Sinds juli 2016 is in Nederland het VN verdrag Handicap van kracht. Dit verdrag legt de rechten van mensen met een beperking vast. Het Verdrag gaat over vele thema's en terreinen. Zoals arbeid, onderwijs, wonen, verkeer en vervoer, zorg, ondersteuning, sport, cultuur, vrijetijdsbesteding en uitgaan. Binnen al deze thema's is de ambitie gelijk: zorg ervoor dat mensen met een beperking op voet van gelijkheid met anderen kunnen meedoen aan de samenleving. In Rijswijk is dit onderwerp nog niet voldoende uitgewerkt in de prestatie afspraken met de afzonderlijke organisaties. Vooral ouders zijn in Rijswijk op zoek naar plekken waar hun jong volwassen kinderen met een (verstandelijk) handicap kunnen wonen en werken.

Doel: Ontwikkelen van wijken waarin de bewoners zich inzetten voor gezamenlijke initiatieven; zorgaanbieders zorgen voor een sluitende keten van zorg en welzijn, het maatschappelijk middenveld ondersteunt de initiatieven en de gemeente zorgt voor regie en stimulans; in deze wijken hebben de bewoners begrip voor onderlinge verschillen (leeftijd, opleiding, sociale klasse, geboorteland, werk en dagbesteding, maatschappelijke zorg).

Resultaten: De gevolgde aanpak om Samen Sterk Wijken te ontwikkelen bestaat uit het verbinden en verbreden van de resultaten van de innovatie projecten. Een voorbeeld daarvan is het verbinden van de activiteiten van Resto VanHarte met activiteiten voor leerlingen van het praktijkonderwijs, en met vrijwilligerswerk vanuit Rotary, gepensioneerden, werkzoekenden en dagbesteding. Dit netwerk van activiteiten kan gaan fungeren als één van de ontmoetingspunten voor een inclusieve wijk, met mogelijkheden voor bijvoorbeeld een buddy van het Buddynetwerk met een maatje deel te nemen aan de wekelijkse

maaltijd. In Rijswijk zijn meer mogelijkheden voor deze aanpak van verbinden en verbreden tot een Samen Sterk Wijk met inclusiviteit, bijvoorbeeld bij sportclubs (o.a. gehandicaptensport), bij nieuw op te zetten woon- werkiniciatieven (De Blauwe Parel, Our House) of bij bewonersactiviteiten (Ruimte 18, Steenvoorde)

Lessen: Het opbouwen van Samen Sterk Wijken is een lastig proces omdat 'hokjes' die tot nog toe gescheiden zijn, met elkaar verbonden moeten worden. Er is wel veel beweging in de onderlinge verbanden en verhoudingen en er is veel goodwill om te komen tot intensievere samenwerking in Rijswijk. Inclusieve samenleving heeft landelijk veel steun en commitment.

Maatschappelijke effecten: Vergroting sociale samenhang en inzet van burgerkracht; nieuwe vormen van samenwerking; versterking inclusiviteit van wijken. In de 'Samen Sterk Wijken' worden de resultaten van verschillende innovatieprojecten met elkaar verbonden, daardoor ondersteunen en versterken ze elkaar. Er is overleg over het organiseren van een nauwsluitende keten van welzijn en zorg. Er is uitbreiding van de preventieve wijkgerichte benadering. De activiteiten zijn gericht op bevordering van de zelfredzaamheid van kwetsbare jongeren/ volwassenen, met een (verstandelijke) beperking. Op termijn zijn de effecten te meten via de indicatoren: % vrijwilligerswerk, % dagbesteding, % werkloosheid, % discriminatie. De reductie van de kosten zal zichtbaar zijn door minder aanmeldingen bij sociaal wijkteam en sociale zaken.

Risico's van beëindiging thema 'Inclusieve samenleving': Kwetsbare Rijswijkers kunnen niet meedoen aan de Rijswijkse samenleving. Gevoelens van discriminatie, frustratie en uitzichtloosheid lopen hoog op. Mensen voelen zich niet gehoord en niet gewaardeerd. Waarschijnlijk komen er extra vragen en moties in de gemeenteraad, aangezien inclusiviteit een belangrijk landelijk thema is.

Plan voor borging volgt zo snel mogelijk. Welzijn Rijswijk heeft al aangegeven dit een belangrijk beleidsthema te vinden en zich graag eigenaar te voelen van het onderwerp inclusiviteit. Ook andere organisaties hebben belang bij een goede aanpak: o.a. Middin, Our House, Blauwe Parel, Praktijkonderwijs.

4. Samen Sterk bij Scheiding

Status: Geborgd

Problematiek: In de regio Haaglanden is het aantal verzoeken voor begeleiding bij vechtscheidingen sinds 2011 verviervoudigd. Gemiddeld hebben de kinderen en jongeren twee keer zoveel problemen als kinderen uit gezinnen die nog intact zijn. Vooral een scheiding met veel conflicten heeft negatieve gevolgen voor kinderen en kan blijvend sporen achterlaten (verdubbeling van het aantal problemen (o.a. angst, depressiviteit, agressiviteit, vandalisme), lagere scholprestaties, relatieproblemen met ouders, vrienden en partners). Bij problematische scheiding is een sluitende integrale aanpak van groot belang.



In Rijswijk zijn er in 2015 nog hiaten in het (hulpverlenings)aanbod, met name geen aanbod voor eenvoudige begeleidingsvragen en specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld (kinderen van) ouders met een licht verstandelijke beperking). In Rijswijk gaan we een sluitende aanpak organiseren: een aanbod van lichte problematiek met de daarbij lichte ondersteuning tot zwaardere problematiek waarbij het mogelijk nodig is om zwaardere vormen van hulp in te zetten.

Doel: Vermindering van de negatieve effecten voor kinderen bij (v)echtscheidingen van hun ouders, door het organiseren van een sluitende integrale aanpak rond problematische scheiding, waarin alle functies vertegenwoordigd zijn, van welzijn en onderwijs, tot de Raad voor de Kinderbescherming en het Veilig Thuis Team.

Resultaten: Het project heeft zich gericht op drie subdoelstellingen, a) scheidingseducatie voor ouders, kinderen en professionals, b) scholing t.b.v. professionals en opzetten van interventies en c) trainingen voor ouders en kinderen van gescheiden ouders in Rijswijk. Er is een webpagina ontwikkeld op de CJG website van Rijswijk <http://www.cjgrijswijk.nl/opvoeden/samen+sterk+bij+scheiding>, en er zijn diverse trainingen en workshops opgezet. Een innovatief aanbod is de samenwerking tussen Ouderschap Blijft (Jeugdformaat) en Middin. Gescheiden ouders met een licht verstandelijke beperking kunnen door deze samenwerking begeleid worden bij hun scheiding. De onderlinge samenwerking tussen aangesloten partijen is erg goed. De jeugdwerkgroep biedt mogelijkheden voor brainstorm, aanvulling en lering. Alle doelstellingen van het project zijn gehaald. Dit innovatieproject is extern positief geëvalueerd door Movisie en Verwey- Jonker. Er is

landelijke belangstelling vanuit VWS (Jeugdhulp). Met dit project is belangrijk pionierswerk verricht voor het regionale Kenniscentrum Kind en Scheiding.

Lessen: De nieuwe samenwerkingsverbanden die zijn ontstaan worden gewaardeerd. Deze samenwerkingsverbanden bewijzen hun nut in het bedenken en vormgeven van nieuwe gezamenlijke initiatieven. De projectleider verbindt, stimuleert en zorgt voor duidelijke afspraken; dit zijn belangrijke voorwaarden voor het halen van doelen. Bij de evaluatie van de resultaten zijn inwoners en deelnemers uitgebreid geraadpleegd; dit heeft gezorgd voor een verbetering in webpagina en cursusaanbod.

Maatschappelijke effecten: Minder problematische (vecht)scheidingen; ouders geven aan dat de vroegtijdige, eenvoudige begeleiding heeft voorkomen dat er ernstige problemen zijn ontstaan. Uit de evaluaties die zijn gehouden blijkt ook dat er minder jeugdhulpvragen van kinderen zijn gesteld, als gevolg van problemen bij de scheiding. De verschuiving van zware zorg naar preventie is succesvol verlopen. Er zijn nieuwe samenwerkingsrelaties en werkprocessen ontstaan, met als resultaat betere dienstverlening en lagere kosten. De komende tijd kunnen we dit meten via de volgende indicatoren: % geïndiceerde zorg rond echtscheidingsvragen. De reductie van de kosten is merkbaar in: minder geïndiceerde zorg na echtscheiding, minder juridische kosten, minder toeleiding naar jeugdteam en sociaal wijkteam.

Quick wins: Kinderen en ouders kunnen na een cursus Dappere Dino's weer zelfstandig verder. Ouders geven aan dat ze zelf vroeger ook zo'n cursus nodig hadden gehad en dat het nu mogelijk is om de lastige gevolgen van de scheiding meer en beter te bespreken met hun kinderen. Bij KIES geven kinderen aan dat ze nu meer durven te zeggen over hun verdriet bij de scheiding, maar ook durven aan te geven dat ze niet willen dat hun ouders ruzie maken.

Borging: In 2018 is het project omgezet naar een structurele werkwijze van de gemeente, waarbij de projectgroep nog steeds actief is. Dit is gerealiseerd door een verschuiving van activiteiten en prioriteiten, dus zonder blijvende subsidie vanuit innovatiemiddelen. Regionaal is er samenwerking rond het Kenniscentrum Kind en Scheiding, een voorloper zoals André Rouvoet adviseert in het rapport 'Scheiden zonder schade' waarin hij aangeeft dat iedere gemeente een scheidingsloket zou moeten hebben.

5. Stem van de Toekomst

Status: In ontwikkeling

Problematiek: In Rijswijk zijn jongeren nog niet voldoende aangehaakt bij de taken en opdrachten van de gemeente. Terwijl jongerenparticipatie veel voordelen oplevert voor de gemeente: het draagt bij aan de ontwikkeling van de jeugd, komt de kwaliteit van voorzieningen ten goede én versterkt de pedagogische civil society. Door in gesprek te gaan met kinderen en jongeren worden vragen, behoeften, belevingen en oplossingen duidelijk. Belangrijke veranderingen komen alleen tot stand in samenwerking met de mensen om wie het gaat



Doel: Versterking van het meedenken, meebeslissen en meedoen van kinderen en jongeren in Rijswijk ('jeugdparticipatie').

Subdoelen: De jeugdparticipatie in Rijswijk verbinden met: (a) de Kinderrechten- en jeugdrechtenambassadeurs, (b) de activiteiten en cursussen op de Onderwijsagenda, (c) de vrije tijds activiteiten, (d) het cultuur- en sportaanbod, (e) de politieke participatie en (f) de preventieve jeugdhulp, waaronder de Experienced Experts (ExpEx) en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).

Resultaten: In de periode van 6 weken voorafgaande aan de gemeenteraadsverkiezingen, is een programma met een groot aantal activiteiten uitgevoerd om jongeren bij de lokale politiek te betrekken. (<http://www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl/979209.aspx?t=Jongeren+houden+gemeenteraadsvergadering+in+de+Raadszaal+van+Rijswijk> en <http://www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl/989364.aspx?t=Jongerenfestival+12+maart+2018>). Deze activiteiten zijn ontwikkeld door een breed samenwerkingsverband van partners uit het onderwijs, het gemeentelijke beleid, de griffie, politieke partijen, ExpEx, en jeugdhulp. De activiteiten zijn na afloop

geëvalueerd met de deelnemers; de tevredenheid van de jongeren was hoog. Omringende gemeenten als Zoetermeer en Wassenaar hebben vanuit de Challenge Smart Politics (zie paragraaf 9) belangstelling voor deze innovatieve aanpak. Het totale programma is door BZK als 'good practice' beoordeeld. Op de landelijke '[Voor de Jeugd' Dag](#), op 5 november 2018, is het programma Stem van de Toekomst gepresenteerd.

Vanuit het innovatieproject zijn bovendien activiteiten uitgevoerd om de jeugdparticipatie te stimuleren bij de jeugdhulp (door het organiseren van ervaringstheater), bij armoede/ schuldhulp (door het organiseren van een Jongerencarrousel Geld) en bij eenzaamheid (door een bijdrage aan het 'Kom er Bij Festival).

Maatschappelijke effecten: Deelname van jongeren versterkt de onderlinge sociale samenhang. Jongeren ontwikkelen hun talent optimaal. Er zijn nieuwe samenwerkingsrelaties ontstaan in Rijswijk tussen organisaties en scholen. Het bestuur en de dienstverlening van de gemeente Rijswijk verbetert. Versterking Het vrijwilligerswerk door jongeren is verhoogd met (minimaal) zes extra vrijwilligers. De voorlichting rond huisvesting, geld, relaties, seks, drugs, gezondheid en beweging is verbeterd. De komende tijd kunnen we de effecten meten via de indicatoren: % jonge vrijwilligers, % stemmende jongeren, % jongerenambassadeurs, % jongeren in de schuldhulp, % eenzaamheid. Er zal de volgende reductie van de kosten optreden: minder begeleidingsvragen van jongeren, vermindering inzet jeugdteam, JIT, sociale zaken.

Quick wins: De jongeren die hebben meegedaan aan het debat in de Raadszaal voelen zich gehoord; de aanpak Jongeren en Geld is het gevolg. De carrousel op het Rijswijks Lyceum heeft veel jongeren aan het denken gezet over het omgaan met geld. Er zijn zes nieuwe Jongerenambassadeurs geïnstalleerd, die willen om meedenken over het beleid in Rijswijk. Jongeren van het Praktijkonderwijs Stanislascollege hebben meegeholpen met het Kom Er Bij Festival. Jongeren en scholen zijn enthousiast over de Rijswijkse samenwerking.

Risico's van beëindiging thema 'Jeugdparticipatie': Wanneer we jongeren niet laten meedenken over belangrijke Rijswijkse onderwerpen riskeren we: teleurstelling en onvrede bij het Rijswijkse onderwijs, meer conflicten in de wijk door hangjongeren, voortzetting van het wegtrekken van Rijswijkse jeugd (onderwijs, huisvesting), meer voortijdig schoolverlaten en minder sociale samenhang onder de Rijswijkse jeugd. Ook zullen de Rijswijkse Experienced Experts (ExpEx) hun motivatie verliezen om elkaar te helpen. Bovendien zal dit onvrede opleveren in de gemeenteraad, die al hebben aangegeven graag te willen werken met een jongerenraad.

Plan van Boring: Met de beleidsmedewerkers JOBS en Beleid Sociaal Domein bekijken we al een jaar wat de mogelijkheden zijn om de taken structureel onder te brengen binnen de gemeente (instroom via natuurlijk verloop beleidspersoneel).

6. Coördinatie op preventie

Status: Geïmplementeerd

Problematiek: Leerlingen ontwikkelen aan het eind van de basisschool een ongezonde leefstijl (o.a. op het gebied van gezondheid, pesten, omgaan met social media, omgaan met vuurwerk en seksualiteit). Leerlingen hebben handvatten nodig om op een goede manier om te gaan met groepsdruk.

Doel: Preventief signaleren, voorkomen en verminderen van de risico's bij het opgroeien. Trainingen o.a. op het gebied van gezonde leefstijl, verkeer, social media, pesten, lentekriebels, vuurwerk, omgaan met geld.

Resultaten: Er zijn aanbevelingen opgesteld voor het lesprogramma aan jongeren, ouders en onderwijsprofessionals, en aangeboden aan de Rijswijkse VO-scholen. Scholen hebben een vol lesprogramma, waardoor agendering van de cursus moeilijk is. Het programma is gevolgd op 2 scholen.

Lessen: Het is belangrijk om zo vroeg mogelijk (onderbouw leerlingen) met de voorlichting te beginnen. Daarnaast is er vanuit meerdere invalshoeken, een integrale samenwerking nodig met ketenpartners, inclusief ouders/ opvoeders.



Maatschappelijke effecten: De sociale weerbaarheid en veiligheid van de jeugd is vergroot. Er is meer en betere aandacht ontstaan voor de preventie van o.a. internet gerelateerde problemen, ongezonde voeding, pesten. De zelfredzaamheid van de jongeren is vergroot.

Quick wins: In individuele enquêteformulieren geven jongeren geven aan veel geleerd te hebben over het aanbod van hulp bij bijvoorbeeld depressie, seksualiteit en het positiever denken over zichzelf.

Borging: Het preventie aanbod krijgt een plaats in het lesaanbod van de scholen. Het betreft een verschuiving van middelen en lestijden; er is geen extra subsidiegeld meer nodig vanuit de innovatiemiddelen.

7. Strandgoed, logies en respijt

Status: regionaal geborgd.

Problematiek: Er zijn in Rijswijk te weinig mogelijkheden voor respijtzorg, terwijl dit wel een welkome oplossing kan zijn voor (overbelaste) mantelzorgers.

Doel: Het realiseren van een laagdrempelig logeerhuis/respijtovereenkomst dat een (vakantie)verblijf biedt voor mensen met een lichte dementie en/of een somatische beperking, en aan mantelzorgers de gelegenheid geeft even op adem te komen.



Resultaten: Dit regionaal project met een groot aantal betrokken partners heeft een pilotfase van anderhalf jaar gekend. Door de regionale opzet en de betrokkenheid van meerdere gemeenten en meerdere organisaties is het mogelijk gebleken om een aantal opties uit te proberen. Het resultaat is een structureel meerdaagsrespijtaanbod voor de regio. In de pilotfase hebben 22 Rijswijkers gedurende 190 nachten gebruik gemaakt van Strandgoed. Hierdoor hebben minstens 22 mantelzorgers respijt van hun zorgtaken gehad. Strandgoed is nu regulier aanbod voor de regio, met zorg en ondersteuning voor gasten en mantelzorgers. Het Strandgoed ontvangt volwassen gasten (18+) met een lichamelijke beperking en/of een lichte vorm van dementie die in de thuissituatie worden verzorgd door hun mantelzorger. Voor mantelzorgers zijn tweepersoonskamers aanwezig zodat mensen samen met hun naaste op vakantie kunnen in het Strandgoed. <https://pietervanforeest.nl/strandgoed-ter-heijde-logies-respijt/ontdek-strandgoed-ter-heijde>

Maatschappelijke effecten: Het logeerhuis zorgt ervoor dat zorgbehoeftigen langer thuis kunnen blijven wonen en ook tijdig extra hulp inschakelen ter ontlasting van de mantelzorger. Het voorkomt overbelasting en ontsparing van mantelzorgers. Het doel van het project is behaald. Rijswijkers maken niet optimaal gebruik van deze respijtzorg, door de moeilijke bereikbaarheid van de voorziening.

Borging: Het gebruik van de voorziening wordt betaald uit een individuele Wmo- financiering per gebruiker. Er zijn geen extra kosten.

8. Smart Government pilot multiproblematiek

Status: In juni gestart

Samenwerkings-innovatieproject van Pijnacker Nootdorp, Midden Delftland en Rijswijk, in het kader van de Challenge Smart Government van de H10. Het Instituut voor Publieke Waarden zal deze pilot begeleiden.

Doel: Per gemeente 5-10 van deze gezinnen identificeren en kijken of er via bijvoorbeeld een regelvrij- of maatwerkbudget creatieve manieren zijn te vinden om deze gezinnen beter te helpen. We analyseren en verdiepen bestaande onderzoeksgegevens en zoeken naar slimmere oplossingen waarmee problemen opgelost, voorkomen of verminderd worden. Oplossingen bevinden zich vaak op het snijvlak van politiek-beleid- uitvoering. Bovendien besteden we aandacht aan een goede verantwoording voor- en achteraf, en de benodigde taken en competenties van een ambtenaar 3.0.

Quick wins: Samenwerking, casusbesprekingen en beleidsaanbevelingen voor en door drie gemeenten. De pilot levert drie concrete succesverhalen van geholpen inwoners voor een bericht in Groot Rijswijk.

Borging: Er zijn geen structurele kosten. Rijswijk is met deze kortdurende pilot een 'good practice' en een lerende organisatie. Een gedegen analyse en de duurzame lessen uit de casussen staan borg voor een reductie

van kosten in de moeizame en dure multi-problem aanpak.

Programmalijn 2: Zorg en Wonen

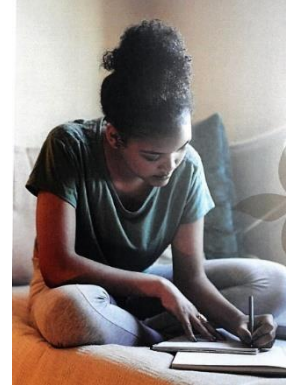
1. Jongerenhuisvesting

Status: Geïmplementeerd

Problematiek: In 2015 kunnen Rijswijkse jongeren niet uitstromen uit een jeugdhulp voorziening, op weg naar zelfstandigheid. Wanneer uitstroom toch nodig is, vertrekken ze naar randgemeenten en moeten dan nieuw netwerk opbouwen.

Doel: Passende huisvesting bieden voor jongeren tussen de 17,5 en 23 jaar, met een jeugdhulpachtergrond, waardoor jongeren kunnen opgroeien in hun eigen wijk en betere kansen hebben voor het opbouwen van een sociaal netwerk, het afronden van een schoolopleiding en/of het vinden van een baan.

Resultaten: Inmiddels bewonen 8 jong volwassenen een woning in Rijswijk. Het jongerenhuisvestingsproject werkt met ExpEx (Experienced Experts), ervaringsdeskundige jongeren uit de jeugdhulp die nu andere jongeren helpen. De tevredenheid van de deelnemers is groot. Jongerenhuisvesting biedt een oplossing voor het gat dat ontstaat tussen de hulp aan jongeren en de hulp aan volwassenen (18-/ 18+). Veel gemeenten zijn op zoek naar de Rijswijkse 'omklap' oplossing, waarbij jongeren ook na afronding van de zorg in de woning kunnen blijven wonen en een nieuwe woning beschikbaar komt voor een nieuwe deelnemer aan het project. De wooncorporaties ervaren het project ook positief en willen het graag voortzetten.



Lessen: De voorbereiding van een vernieuwende aanpak kost voorbereiding en tijd. Het aantal jongeren dat kan deelnemen aan dit project is klein en vereist per deelnemer een zorgvuldige voorbereiding. Het resultaat is per individuele deelnemer groot; jongeren kunnen opgroeien in de eigen omgeving met behoud van hun eigen sociale netwerk. Met een klein beetje begeleiding leren jongeren zich zelfstandig te redden in de samenleving. De bredere inzetmogelijkheid van deze jongeren ('ExpEx') is een grote winst voor de innovatie in Rijswijk; er is bijv. een ervaringstheater en een participatie activiteit opgezet.

Maatschappelijke effecten: Er zijn betere ontwikkelingskansen voor Rijswijkse jongeren gerealiseerd en dat heeft positieve gevolgen voor schoolverloop, werk en sociale samenhang. De acht Rijswijkse inwoners zijn uitermate tevreden over de geboden hulp. Eén van de jongeren is inmiddels jongerenambassadeur geworden en zet zich in om anderen te helpen. Ook de andere jongeren zijn in staat om zelfstandig een bestaan op te bouwen. De burgerkracht en wijkgerichte hulp is versterkt, in samenhang met gespecialiseerde hulp. De informele ondersteuning is versterkt, met name door de inzet van ExpEx. Er is een nauwsluitend netwerk zorg en hulp ontstaan. De positieve effecten zijn de komende tijd te meten via de indicatoren: % schulden bij jongeren, % overlast van jongeren, % criminaliteit, % voortijdig schoolverlaten, % werkloze jongeren, % inzet ExpEx. Er is een reductie van de kosten meetbaar door het minder gebruiken van professionele hulp (sociaal wijkteam, ggz, geïndiceerde of gesloten jeugdzorg).

Borging: De ontwikkelde afspraken, methodieken en werkwijze heeft geleid tot structurele prestatieafspraken tussen de gemeente en de woningcorporaties. Het streefaantal is 11 woningen in 2019 en 2020. Volgend jaar is een overdrachtsjaar waarin de taken van de projectleider worden belegd bij de bureaudienst en de regisseur van het Jeugdteam en het Sociaal Wijkteam en zal de beleidsmedewerker Jeugd accounthouder worden en aanspreekpunt naar de woningbouw toe. Vanaf 2019 is geen inzet nodig vanuit de innovatiemiddelen jeugd.

2. Langer zelfstandig; nieuwe woonvormen en domotica

Status: In ontwikkeling

Problematiek: Als ouderen gezond blijven, kunnen zij zelfstandig blijven wonen met relatief weinig zorg. Maar als zij gezondheidsklachten krijgen, kunnen aangepaste woningen of extra zorg nodig zijn. Het is belangrijk dat ouderen in Rijswijk zelf op tijd nadenken over de vraag hoe ze straks willen wonen.

Doel: Rijswijkse ouderen blijven langer, met plezier en verantwoord thuis wonen. Verkennen Rijswijkse wensen voor nieuwe woonvormen en wensen voor gebruik domotica.

Terugblik: Uit onderzoek blijkt dat senioren in Rijswijk graag in de eigen wijk blijven wonen. Er is wel enige bereidheid tot verhuizen, maar dan moet het aanbod qua prijs en locatie goed aansluiten op de wensen van de senioren. Niet alleen woningen, maar ook wijken moeten toegankelijker; daarnaast zijn sociale netwerken, seniorenprogramma's, voorzieningen en mantelzorg van belang.



Resultaten: Er is een inventarisatie uitgevoerd van nieuwe woonvormen, in combinatie met domotica en voorzieningen voor ouderen. Er is inbreng geleverd voor de projectontwikkeling van de Boogaard. Organisatie hebben samen een Seniorenwoonbeurs georganiseerd, met workshops overgroeps wonen, voorzieningen in de wijk, hypotheek, internetbankieren, domotica, woonnet en de Flatcoach. Er is een enquête gehouden onder verschillende groepen ouderen en professionals. Er is een knoppencursus (internet/ social media) voor ouderen geïnitieerd. Er is veel positieve feedback op de inzet van de gemeente en op het aanbod van voorliggende voorzieningen/ welzijn. Ouderen zijn erg enthousiast over de inzet van de flatcoach. Er is daarnaast veel vraag naar meer ontmoetingsruimten. Rijswijkse ouderen zijn bereid om mee te denken en vullen graag minutieus vragenlijsten in.

Lessen: De onderwerpen 'Wonen' en 'Zorg' kunnen als het gaat om ouderen niet los van elkaar gezien worden. Nieuwe samenwerkingsverbanden zijn nodig voor verdere ontwikkeling van innovatieve combinaties van wonen en zorg. Door een goede afstemming is verbetering dienstverlening en preventie mogelijk en lagere kosten.

Maatschappelijke effecten: In Rijswijk is de onderlinge sociale samenhang verbeterd. Er zijn nieuwe samenwerkingsrelaties ontstaan. Bovendien is er een betere dienstverlening gestart. Het werken aan langere zelfstandigheid van ouderen versterkt de zelfredzaamheid. De mogelijkheid van nieuwe arrangementen wordt verkend. De komende tijd kunnen we de vorderingen meten op grond van de indicatoren: % thuis wonende ouderen, % valincidenten, % tevreden ouderen, % groepswonen, % veiligheid onder ouderen, % verhuizingen van grote woning naar een kleiner appartement % ouderen opgenomen in een verpleeghuis. Er zal een reductie van de kosten ontstaan: minder ouderen die een beroep doen op professionele hulp, en meer ouderen die later naar een verpleeghuis gaan.

Risico's voor beëindiging thema 'Langer zelfstandig': Wanneer er geen aandacht is voor het onderwerp 'Langer zelfstandig' zullen meer ouderen dure zorg nodig hebben. Bovendien stagneert de doorstroom naar kleinere woningen stagneert. Er is geen mogelijkheid voor het continueren van de eenvoudige, maar effectieve, preventieve activiteiten als de knoppencursus en de Seniorenwoonbeurs. Huisartsen en professionals hebben en krijgen geen oplossingen voor kwetsbare ouderen; ook komt er geen oplossing voor het tekort aan aanleunfaciliteiten.

Plan voor borging: het raakvlak tussen wonen en zorg moet nog verder ontwikkeld worden. Borging kan stap voor stap opgenomen worden in de lokale prestatieafspraken wonen-zorg.

3. Flatcoach

Status: Succesvol operationeel

Problematiek: Als ouderen gezond blijven, kunnen zij zelfstandig blijven wonen met relatief weinig zorg. Maar als zij gezondheidsklachten krijgen, is extra zorg nodig zijn. Het is belangrijk dat ouderen in Rijswijk zich ook zelf inzetten voor een plezierige woonomgeving en het verbeteren van de sociale contacten in de buurt.

Doel: Het combineren van huismeestertaken en taken om ouderen een goede woonomgeving te bieden met extra hulp en begeleiding en stimulering van activiteiten, waardoor ze langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Deze combinatie van taken wordt uitgevoerd door de Flatcoach.

Terugblik: Het innovatieproject wordt gedragen door een samenwerkingsverband van Vidomes, Rijswijk Wonen, Florence, Welzijn Rijswijk en Gemeente Rijswijk. Elke partner draagt bij aan de kosten van het project.



Resultaten: Er zijn ruimtes in de flats beschikbaar gemaakt voor ontmoeting en activiteiten die door bewoners worden georganiseerd. De flatcoach draagt eraan bij dat ouderen langer thuis kunnen wonen doordat hij voor extra hulp en begeleiding zorgt en bijvoorbeeld stimuleert dat bewoners actief mee doen aan welzijnsactiviteiten. Ook signaleert hij als het niet goed gaat met bewoners, als eenzaamheid dreigt, maar ook als er sprake is van overlast in de flat. Er is een begin gemaakt met het opbouwen van contacten met het wijknetwerk, zoals de wijkagent, de wijkverpleegkundige en het Sociaal Wijkteam om bewoners zo nodig snel door te verwijzen naar de juiste partij. De flatcoach heeft meerdere keren het nieuws gehaald. Vernieuwend aan het project is ook het werken met talentkaarten: wat kunnen mensen goed/wat doen ze graag, en op welke manier is dat in te zetten in de eigen buurt/ wijk/ flat. Er is een plezierige werkwijze ontstaan, waarbij de inwoners zich inzetten om te komen tot verhoging van de onderlinge samenhang. De flatbewoners zijn erg enthousiast over deze vorm van met plezier thuis wonen. Er is een businesscase opgesteld, die onder andere aandacht besteedt aan de kosten en baten per deelnemende organisatie. Het project Flatcoach heeft een voorbeeldfunctie en krijgt regionale en landelijke belangstelling. Er zijn presentaties verzorgd op Expeditie Begonia (Actiz- Aedes), cliëntenraad DSW, Werkconferentie Schiedam en Platform 31.. In Leidschendam- Voorburg start binnenkort ook een flatcoach.

Lessen: Het is belangrijk om bewoners vanaf de voorbereidingsfase goed te betrekken bij de innovatie. Het kost tijd, en een aantal ronden van plannen maken, uitvoeren, leren en bijstellen, om een innovatie te ontwikkelen. Tijdens de tussentijdse evaluaties is al aandacht nodig voor de mogelijkheden tot uitbreiding en borging.

Maatschappelijk effecten: Ouderen kunnen het Wmo – en welzijnsaanbod beter bereiken. Bewoners kunnen met behulp van de flatcoach langer in de flat blijven wonen. De eenzaamheid is onder een aantal bewoners afgenomen. Er is extra zorg georganiseerd voor gehandicapten en (terminaal) zieken. Vrijwilligers draaien mee aan een klussendienst. Het aantal activiteiten is verviervoudigd. Ook het aantal deelnemers is verviervoudigd. Er zijn nieuwe ideeën, ook met betrekking tot de buurt (Jeu de boules, schoolplein brede school). Er is meer sociale samenhang in de Bernhard- en de T. Brandsmaflat. Versterking van preventieve hulp in de wijk. Inwoners blijven met meer plezier langer thuis wonen. Indicatoren: % vrijwilligers, % zelfstandig wonende ouderen, % tevreden ouderen, % eenzaamheid, % activiteiten. Reductie kosten: Door de flatcoach kan door preventie bespaard worden op het WMO-budget. Wanneer 1 bewoner 1 jaar langer thuis woont voordat verhuizing naar een verpleeghuis plaatsvindt, dan bespaart dat rond de € 100.000 op het budget van zorgverzekeraars voor langdurige zorg

Risico's voor beëindiging van de werkzaamheden van de flatcoach: Bewoners willen hun flatcoach behouden en bij bezuiniging op dit onderdeel dreigt onvrede en onrust in de Bernhard- en T. Brandsmaflat. Bij beëindiging van de flatcoach taken zullen er ouderen extra hulp en verzorging nodig hebben o.a. van sociaal wijkteam en gezondheidszorg. Er zal ook meer vraag komen naar huishoudelijke ondersteuning en Wmo faciliteiten, wat hogere kosten meebrengt. Er ontstaat meer eenzaamheid. Bovendien zullen meer ouderen eerder naar een verpleeghuis moeten, met hoge kosten als gevolg.

Plan voor borging: In 2019 zal de flatcoach nog uit innovatiegeld betaald worden. Vanaf 2020 streven we naar structurele bekostiging met een evenredige betaling van de kosten, uit welzijn, zorg en wonen.

4. Smart Government, pilot Directe bemiddeling sociale huur. Status: In ontwikkeling, gestart in juni 2018

Samenwerkings-innovatieproject van Pijnacker Nootdorp, Midden Delftland en Rijswijk, in het kader van de Challenge Smart Government van de H10.

Problematiek: Sommige mensen/ gezinnen zijn niet geholpen met het zelf zoeken van een woning in het woonnetwerk. Er zijn veel omstandigheden waardoor ze net buiten de regels vallen, kwetsbaar zijn door een verstandelijke beperking, de weg niet weten of een terugval in inkomen op termijn meemaken (bijv. overlijden van een partner).

Doel: Nieuwe wegen inslaan bij het toewijzen van sociale huurwoningen, in de vorm van 'directe bemiddeling', waarbij woningcorporatie, gemeente en hulporganisaties als netwerk problematische toewijzingen aanpakken. Hoe kunnen we zorgen voor een goede begeleiding (ook wanneer toewijzen toch niet mogelijk is)? Er zijn 13 casussen beschikbaar. Voor een goede aanpak sluiten we aan bij zorgloket, sociaal wijkteam en/of jeugdteam / CJG.

Quick wins: Samenwerking, casusbesprekingen en beleidsaanbevelingen voor en door drie gemeenten. Korte reportages voor de Themapagina Zorg en Welzijn.

Borging: Er zijn geen structurele kosten.

Programmalijn 3: Zorg en Gezondheid

1. Welzijn op recept

Status: Geïmplementeerd en geborgd

Problematiek: In Rijswijk gaan in 2015 veel mensen naar een huisarts met klachten die eigenlijk een psychische oorzaak hebben.

Doel: Het welbevinden van mensen met psychosociale klachten verhogen door hen een welzijnsarrangement aan te bieden dat past bij hun interesse, zodat ze een sociaal netwerk op kunnen bouwen en in staat zijn om actief deel te nemen aan de maatschappij.



Resultaten: Het welbevinden van deelnemende patiënten verbetert. Het eerste 'Welzijn op recept'-overzicht <http://www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl/Innovatieprojecten/welzijnsactiviteiten+en+voorzieningen> is een globale inventarisatie van het welzijnsaanbod van Rijswijkse organisaties en sluit goed aan op de Rijswijkse hulpwijzer <https://www.hulpwijzerrijswijk.nl>

De deelnemers kijken tevreden terug op hun begeleiding. Enkele Rijswijkers vertellen dat ze zonder een persoonlijke coach niet uit hun depressie of hun eenzaamheid hadden kunnen komen. Er zijn veel mooie verhalen te beluisteren. Zie ook het filmpje dat te gebruiken is in de wachtkamers van Rijswijkse huisartsen <http://www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl/In+de+pers/video/default.aspx#folder=708367>

Om de relatie tussen gemeente, zorg- en welzijnspartijen en huisartsen te verbeteren, is als eerste stap een geriatrisch netwerk opgezet in Oud Rijswijk. Huisartsen hebben vernieuwende ideeën en wensen over zorg en welzijn en kunnen een constructieve bijdrage leveren aan de innovatie van het sociaal domein

Lessen: Het blijkt veel tijd te kosten om huisartsen te betrekken bij het gemeentelijke beleid. Het werken met kwetsbare deelnemers kost tijd. Patiënten moeten wennen aan een nieuwe benadering en hebben enkele gesprekken nodig om een keuze te kunnen maken uit het welzijnsaanbod. Vaak is er tijd nodig om het vertrouwen van de deelnemers te winnen. Het doorverwijzen van patiënten naar een welzijnscoach is ook niet alle gevallen gemakkelijk; in veel gevallen verwachten mensen een medische oplossing.

Maatschappelijke effecten: De eigen kracht van Rijswijkse inwoners versterkt door de aanpak Welzijn op Recept. Individuele evaluatiegegevens laten zien dat het welbevinden van deelnemers verbetert en dat mensen zich minder eenzaam voelen. Huisartsen zijn tevreden over de uitbreiding van de verwijzingsmogelijkheden. De inzet van de methodiek versterkt de wijkgerichte preventieve hulp en is onderdeel van een nauwsluitend aanbod welzijn en zorg.

Borging: Inmiddels gerealiseerd via prestatieafspraken Welzijn Rijswijk. Het betreft een verschuiving van prioriteiten en middelen; er is vanaf 2017 geen extra geld geïnvesteerd in Welzijn op Recept.

2. Happy Fit!

Status: Succesvolle implementatie

Problematiek: Te veel Rijswijkse kinderen blijken in 2015 aan de zware kant te zijn en kampen met overgewicht.

Doel: Bevorderen van de fysieke en psychische gezondheid van Rijswijkse kinderen en volwassenen. Het aanleren en hanteren van een gezonde leefstijl.

Resultaten: Er is een impuls gegeven aan het gezond in beweging komen in Rijswijk, door een tiental organisaties voor bewegen, voeding, opvoeding en welbevinden. Daarnaast is een goede samenwerking en kruisbestuiving ontstaan tussen de verschillende partners, wat betreft bewegen, sporten, gezonde voeding, opvoeding en psychisch welbevinden.



Happy Fit heeft op 4 scholen en één kinderopvangorganisatie aanbod op gezonde leefstijl aangeboden: Op de Voordeschool, de Snijderschool, de Godfried Bomansschool, de Petrus school en één kinderopvangorganisatie: Partou. Daarnaast zijn er Happy Fit wijk- en vakantie activiteiten doorontwikkeld en uitgevoerd en zijn de organisaties bij verschillende grootse evenementen in Rijswijk aanwezig geweest, waar ze actief hun aanbod hebben gepresenteerd. Tot slot hebben vrijwilligers als ambassadeurs opgetreden en/ of zijn zij ondersteunend geweest bij de uitvoering van Happy Fit 0-12.

Lessen: De aanlooperperiode waarin de organisaties een samenwerkingsrelatie moesten opbouwen, waarin de doelstellingen en activiteiten op elkaar afgestemd zijn, kostte tijd. Goede communicatie over de activiteiten van Happy Fit! is erg belangrijk.

Maatschappelijke effecten: De lessen en activiteiten staan borg voor een toenemende gezonde leefstijl van kinderen en volwassenen. De gezondheid van de Rijswijkse kinderen, jeugd en volwassenen is te volgen in de Rijswijkse gezondheidsmonitor; op termijn zullen de verbeteringen zichtbaar zijn

Borging: Vanuit de afdeling JOBS wordt input en advisering gedaan vanuit preventief jeugdbeleid, aangezien de partners allen uit het voorveld komen. De rol vanuit preventief jeugdbeleid blijft ongewijzigd.

3. Rijswijk blijft Staan

Status: Succesvolle implementatie

Problematiek: In Rijswijk wonen veel ouderen. De meeste ouderen kunnen zich goed redden. Maar soms kunnen mensen soms zomaar vallen, struikelen en weten dan vaak niet meer hoe ze overeind moeten komen. Een valincident kan grote, negatieve gevolgen hebben.

Doel: Versterking van de gezondheid, fitheid, sociale contacten en weerbaarheid van ouderen. Terugdringen van het relatief hoge percentage ouderen in Rijswijk dat na een val opgenomen wordt in het ziekenhuis.



Resultaten: In totaal zijn er 13 cursussen valpreventie georganiseerd. Er is veel belangstelling voor de cursus. De valpreventie richt zich zowel op fysieke oefeningen als op voorlichting van de veiligheid van de woninginrichting. Evaluaties na afloop van de cursus wijzen uit dat de deelnemers erg tevreden zijn. Ze zijn beter gaan bewegen, voelen zich veiliger in de wandelingen buitenshuis, kennen tips over veilig wonen,

hebben hun huis hierop aangepast en genieten van de extra contacten. In augustus en november zijn nog nieuwe cursussen gestart. Het aantal deelnemers per cursus varieert tussen de 8 en de 15 personen. De cursussen zijn gegeven op de volgende locaties: Titus Brandsmaflat, Wijkcentrum Stervoorde, Vredenburg Flat, Cardia Onderwatershof, KRSV Vredenburg, Florence Westhoff, Belvedere Flat, SportCity, Het Oude Raadhuis en Het Welzijnsgebouw aan de Ottenburgstraat. Een ander onderdeel van het project is het functioneel trainen van ouderen (FTO), waarbij ouderen 1 op 1 training krijgen in de thuissituatie door een beweegcoach of een fysiotherapeut. Het doel van Functionele Training Ouderen is dat senioren hun fysieke zelfredzaamheid behouden of vergroten door de drie belangrijkste dagelijkse activiteiten te trainen en door (ruim) voldoende conditie op te bouwen voor het uitvoeren van dagelijkse bewegingsactiviteiten

Rijswijk lijkt met dit project een koploperspositie in te nemen in de regio: Delft en Westland gaan starten met 'Delft blijft staan' en 'Westland blijft staan', en ook andere gemeenten hebben interesse getoond. Er zijn plannen voor meer samenwerking met stichting Amal (specifieke aandacht voor valpreventie voor ouderen met een migrantenachtergrond).

Lessen: De Rijswijkse inwoners stellen maatwerk op prijs. Rijswijk wordt steeds 'grijzer', meer mensen blijven langer zelfstandig thuis wonen en de eenzaamheid in Rijswijk is hoog. Met dit project en deze aanpak zijn nog veel ouderen te bereiken. Het is daarom nodig om het project op de één of andere manier door te zetten of om een ander beweegtraject voor ouderen op te zetten in 2019. Van de huidige cursussen is voor circa 50% tot 60% borging gerealiseerd na het valpreventietraject; de deelnemers hebben aan een vervolgentraject meegedaan of de groep is omgezet in een beweeggroep/wandelgroep (bijv. Belvedere en de Vredenburg flat). De overige 40% tot 50% is geadviseerd om deel te nemen aan de Happy Fit! activiteiten. Deelnemers zien vaak mogelijkheden om het aanbod te integreren in de eigen buurt. Dit stimuleren versterkt en borgt de activiteit.

Maatschappelijke effecten: De valpreventie draagt bij aan de versterking van de sociale samenhang. Ouderen blijven langer zelfstandig wonen. De cursus draagt bij aan een betere gezondheid van ouderen. Er zullen minder valincidenten met bijkomende medische begeleiding ontstaan. De valincidenten zijn te volgen op 'Waar staat je gemeente', op termijn zal hier een afname voor Rijswijk zichtbaar zijn. Indicatoren: % valincidenten, % zelfredzaamheid ouderen, % langer thuis wonen, % gezonde leefstijl ouderen, % eenzaamheid. De aanpak zorgt voor een belangrijke reductie van de kosten: minder gezondheidszorg, minder beroep op Wmo faciliteiten, minder aanmeldingen sociaal wijkteam.

Quick wins: Positieve verhalen van ouderen, bijvoorbeeld onze Rijswijkse ambassadrice, mevrouw Ringelberg <https://www.youtube.com/watch?v=IFUFi4an4CE> Door gerichte training leren mensen hoe ze beter in balans kunnen blijven en hun spieren gericht kunnen trainen. Cursisten geven aan dat ze zich meer zelfverzekerd voelen en hierdoor toch weer naar buiten durven. Veel mensen waarderen ook de gezellige koffiegesprekjes. Ouderen blijven door de cursus in de running en dat is wat ze willen.

Risico's voor beëindiging thema valpreventie: De valincidenten onder ouderen zullen weer toenemen als de cursus gaat stoppen. Er is goede voorlichting over het creëren van een veilige woonomgeving nodig om ouderen langer zelfstandig te laten wonen. Mensen zullen de onderlinge contacten gaan missen, waardoor er meer eenzaamheid gaat ontstaan. Bij beëindiging van de valpreventie zullen meer ouderen een ongezonde leefstijl hanteren (o.a. overgewicht).

Plan voor borging: Er zijn geen structurele kosten. Met een extra implementatiejaar kunnen ouderen meedoen, die tot nu toe minder gemakkelijk te bereiken waren. In de gezondheidsnota kan dit onderdeel een structureel plekje krijgen.

4. Ontmoetingscentrum

Status: In ontwikkeling

Problematiek: Beginnend dementerende ouderen en hun mantelzorgers hebben hulp nodig dicht in de buurt die aansluit op de keten van zorg voor dementerenden.

Doel: Het aanbieden van activiteiten voor dementerende ouderen en hun mantelzorgers, in de buurt waar deze ouderen wonen. Laagdrempelige dagbesteding waar ook mensen met vermoedens van dementie zonder indicatie terecht kunnen. Bijdragen aan het adapting-coping strategie van de persoon met dementie en zijn mantelzorger.

Resultaten: Het ontmoetingscentrum is gerealiseerd als een netwerkorganisatie van Florence, Cardia en Welzijn Rijswijk, die ieder hun eigen aanbod voor beginnend dementerende ouderen hebben ingebracht, en met elkaar hebben afgestemd en aangevuld met niet-geïndiceerde hulp. Het ontmoetingscentrum heeft 4 verschillende locaties, verspreid over de stad, zodat een laagdrempelige wijkgerichte opzet is ontstaan. Dagactiviteiten bestaan uit sport, spel en creatief, wandelen, zwemmen, bewegen op muziek, geheugentraining, hersengymnastiek en dansen, o.a. in Trefpunt, Steenvoorde, De Hyacint, Westhoff (Oranje Nassau en Rodenko) en mantelzorgondersteuning (koffieontmoeting, gespreksgroep). Er is veel tijd en energie gestoken in de voorbereiding en de samenwerkingsafspraken tussen Florence, Cardia, Welzijn Rijswijk, met name op het gebied van samenwerking in de keten, centrale toegang en monitoring op doorstroming.



Zie verder factsheet, brochure en website ontmoetingscentrum Rijswijk

<https://ontmoetingscentrumrijswijk.nl/>

Op 28 juni is het ontmoetingscentrum feestelijk geopend door wethouder Van der Pol.

Door het ontmoetingscentrum op te zetten als netwerkorganisatie, en niet als een nieuwe project (gebouw, organisatie, aanbod) zijn grote besparingen gerealiseerd in de orde van miljoenen Euro's. Het ontmoetingscentrum is een mooi voorbeeld van netwerksamenwerking in Rijswijk, van bundeling van krachten en expertise, en van de besparingen die dat oplevert.

Lessen: De samenwerkingspartners hebben elk hun eigen organisatiestructuur en cultuur; dat is lastig bij het komen tot gemeenschappelijke afspraken. Het ontmoetingscentrum heeft te maken met Wmo en Wlz en welzijn; de bijbehorende financieringsstromen leiden tot een complexere begroting, waarbij het noodzakelijk is om over schotten heen te kijken.

Maatschappelijke effecten: Het ontmoetingscentrum draagt bij aan het langer zelfstandig thuis kunnen wonen van de Rijswijkse oudere en ontlasting van de mantelzorger. Dure hulp 'aan de achterkant' is vervangen door goedkopere hulp 'aan de voorkant'. De sociale samenhang en wijkgerichte hulp is versterkt, in afstemming met gespecialiseerde hulp. De effectiviteit en efficiëntie is te meten met de indicatoren: % langer thuis wonen, % deelname aan dagbesteding, % belasting mantelzorgers, % respijtzorg. De reductie van de kosten zal zich uitbetalen in: minder begeleiding vanuit sociaal wijkteam, minder kosten gezondheidszorg, minder Wlz begeleiding.

Borging: Structurele bekostiging per individuele begeleiding van de oudere via Wmo vanaf 2019 (indicatie via toegang Wmo/ zorgloket).

5. Gehandicaptensport

Status: In ontwikkeling

Problematiek: Mensen met een verstandelijke beperking hebben geen optimale kansen om te sporten in Rijswijk.

Doel: Mensen met een verstandelijke beperking tussen de 19-75 jaar stimuleren en activeren om te (blijven) sporten en bewegen. Gehandicaptensport meer op de kaart te zetten in Rijswijk, waarbij lokale sportverenigingen en beweegaanbieders zich gaan inzetten om een passend aanbod voor mensen met een verstandelijk handicap te creëren op de woonzorginstellingen en bij de verenigingen op locatie.

Vooruitblik: Het betreft een twee jaar durend project met vier themaperioden van tien weken per jaar waarbij de vraag vanuit de doelgroep wordt afgestemd op het aanbod. Gedurende de impuls zullen er twee evenementen bij Refleks georganiseerd worden, om de deelnemers te laten integreren in de maatschappij en om hen ook in contact te brengen met mensen van andere woonzorglocaties. Tijdens dit evenement wordt kennis gemaakt met meerdere sporten. Door middel van het project wordt voorkomen dat de deelnemers in een sociaal isolement terecht komen. Door vrijwilligers vanuit het vrijwilligerscentrum bij het project te betrekken en de vrijwilligersbus in te zetten zal de doelgroep gemakkelijker naar de externe sportlocaties kunnen gaan. Daarnaast zullen de vrijwilligers ondersteuning geven tijdens de lessen en hulp bieden tijdens evenementen.

Samenwerkingspartners: Refleks (organisator), Sportief Besteed Groep (projectleider en penvoerder), het vrijwilligerscentrum (vrijwilligersorganisatie), Middin (woonzorglocatie), Philadelphia (woonzorglocatie), Zorg van Jose (ambulante zorg zelfstandig wonenden), Vredenburg (G-voetbal), SGK (Stichting die sportaanbod faciliteert op o.a. woonzorginstellingen) en Sportief Plus (sportlessen op locatie en danslessen). NOC*NSF.

Maatschappelijke effecten: Naast het (her)activeren van de doelgroep zal door middel van de impuls een duurzame samenwerking ontstaan tussen de woonzorglocaties, het vrijwilligerscentrum en de sport/beweegaanbieders. De effecten zijn te meten met de volgende indicatoren: % deelname verstandelijk gehandicapten, % gezonde leefstijl.

Plan voor borging: Er zijn geen structurele kosten. Het project zal met positieve resultaten moeten aantonen dat continuering nodig is. Vel activiteiten kunnen een plek krijgen in de lokale sportactiviteiten, via een verschuiving van prioriteit en middelen.

Programmalijn 4: Zorg en inkomen

1. Crew in de Bogaard

Status: Eerste pilotperiode is afgerond

Problematiek: Een aantal jongeren heeft na het beëindigen van de Praktijkschool nog geen werk gevonden. Het gevaar bestaat dat ze hun dagritme verliezen en hierdoor een grote(re) drempel naar de arbeidsmarkt oplopen.

Doel: Optimale (arbeids)participatie met toekomstperspectief, in eerste instantie vooral voor schoolverlaters van het Praktijkonderwijs Voortgezet Speciaal Onderwijs Pro/VSO die nog geen werk of dagbesteding hebben.

Resultaten: Jongeren doen in teamverband, met ondersteuning van een werkbegeleider van zorgpartner Middin, werkervaring op met afwisselende werkzaamheden in het winkelcentrum In de Bogaard. De Crew in de Bogaard is voor deze jongeren een springplank naar werk. Bovendien helpt dit project de jongeren bij het ontdekken van hun talenten en interesses en is er aandacht voor sociale- en werknemersvaardigheden. Het project komt tot stand door samenwerking tussen verschillende gemeentelijke afdelingen en de winkeliers in de Bogaard. Bindende factor is de jongerencoach, die het vertrouwen weet te winnen van de jongeren die vaak meerdere hulpverleningstrajecten achter de rug hebben. Jongeren doen schoonmaakklassen, knappen bankjes op in de openbare ruimte, helpen bij het schoonhouden en decoreren van het Bomenplein. De winkeliers (o.a. Mediamarkt, Perry Sport en AH XL) zorgen voor diverse stage plekken. Er kunnen minimaal drie en maximaal zes jongeren tegelijk deelnemen in het project. In totaal hebben er in de periode 2016/2017 elf jongeren deelgenomen. Eind 2017 was één jongere nog niet uitgestroomd naar werk, hij heeft in 2018 opnieuw deelgenomen. Daarnaast is één jongere begonnen aan een voor hem beter passend traject naar werk. In februari 2018 startte een nieuwe groep met vier jongeren. Voor één jongere bleek werk niet haalbaar en is dagbesteding georganiseerd. Voor de andere jongeren heeft het project geleid tot een succesvolle plaatsing op werk. De combinatie van groepsgewijs werken en individuele ondersteuning maakte het mogelijk om binnen het project maatwerk te leveren. De werkbegeleider en de jongerenconsulent zijn in staat gebleken het vertrouwen van de jongeren te winnen en



hen op een positieve manier te stimuleren. Er is voldoende aandacht besteed aan de onderlinge communicatie: de Crew heeft goede bekendheid onder winkeliers en er zijn veel werkzaamheden en snuffelstages (magazijn, horeca) georganiseerd. Enkele jongeren hebben een betaalde baan gekregen bij een ondernemer uit het winkelcentrum. De ervaringen van deelnemers in het project zijn positief. Winkeliers en horecaondernemers tonen zich ook positief over het project.

Lessen: Voor dit project zijn nieuwe samenwerkingsverbanden nodig tussen gemeentelijke domeinen, ondernemers en zorgorganisaties; dit kost tijd en energie. Voor de jongeren levert het veel op: het vasthouden van ritme en energie, het opdoen van werkervaring en het ontwikkelen van (werknemers)vaardigheden dragen bij aan de kansen en mogelijkheden van arbeidsinschakeling.

Maatschappelijke effecten: De lokale aansluiting van school en werk is verbeterd. Het Rijswijkse preventieve aanbod naar werk is voor kwetsbare jongeren uitgebreid. De zelfredzaamheid van de jongeren is verbeterd. Jongeren hebben een baan, geld en een toekomst. De reductie van de kosten is meetbaar in minder uitkeringen via sociale zaken.

2. Wat geld(t) ook voor jou!

Status: In ontwikkeling

Problematiek: Rijswijkse jongeren zijn niet goed op de hoogte van hun financiële verantwoordelijkheden als meerderjarige (afsluiting zorgverzekering, studielening, schoolgeld, schulden, afbetaling) en lopen in korte tijd soms enorme schulden op.

Doel: Verminderen van het ontstaan van financiële problemen, door het delen van kennis en ervaringen, interactie te creëren tussen jongeren onderling, en tussen jongeren, ouders en onderwijsprofessionals.



Resultaten: Een programma is ontwikkeld om Rijswijkse jongeren op het voortgezet onderwijs voor te lichten over de financiën, schulden en de belangrijkste financiële instanties waar ze mee te maken krijgen. Er is gekozen voor de vier voortgezet onderwijs scholen in Rijswijk: Van Vredenburg College, Rijswijk Lyceum, GSR en Stanislascollege (VO en Praktijkonderwijs; per school is uitgegaan van vier klassen van elk 5 voorlichtingen van 1 lesuur. Het programma is inmiddels op 1 school uitgevoerd: Stanislascollege. Vooral in het praktijkonderwijs zijn leerlingen en docenten heel positief over de voorlichting. De jongeren gaan na school aan het werk en hebben extra hulp, voorlichting en ondersteuning nodig bij de omgang met geld, veranderingen rond je 18^e, hypotheek, belasting en het zetten van handtekeningen.

Lessen: De voorbereiding kost veel tijd. De scholen moeten het programma opnemen in hun lesrooster; verandering daarin moet ingepland worden.

Maatschappelijke effecten: Jongeren maken minder schulden, weten meer over geld en lenen, hebben meer inzicht in de financiële veranderingen na je achttiende en hebben meer overzicht van de mogelijkheden tot het hulp zoeken bij de belangrijkste financiële instanties. De individuele evaluatieformulieren laten zien dat jongeren zich erg geholpen voelen door de cursus. Ook de docenten geven aan dat de cursus een belangrijke meerwaarde levert aan het lesaanbod op school. Men ziet een duidelijke preventie van problemen en besparing van kosten voor hulp. In de toekomst is dit te meten via de volgende indicatoren: % schuldhulp aan jongeren. De voorlichting levert een belangrijke reductie van kosten: eerdere aanmelding bij het financieel servicepunt.

Borging: Na de pilotperiode met scholen bespreken hoe dit onderwerp een plekje kan krijgen in het reguliere lesprogramma. Geen extra financiering vanuit innovatiemiddelen.

3. Samen tegen schulden

Status: Geborgd

Problematiek: Rijswijkse inwoners laten hun schulden te hoog oplopen voor ze om hulp komen vragen. Het lukt diverse inwoners niet om zelf een stabilisering van schulden te bewerkstelligen.

Doel: Verminderen van het aantal inwoners met problematische schulden; jaarlijks krijgen ca. 40 inwoners met problematische schulden en/of administratieve problemen ondersteuning van vrijwilligers om hun financiële zelfredzaamheid te vergroten.

Resultaten: Stek en Humanitas leveren 21 vrijwilligers (gestreefd wordt naar 30 vrijwilligers) die inwoners met problematische schulden of administratieve problemen helpen. Er is samenwerking met de Vrijwilligersacademie. Stek en Humanitas verwijzen door naar het wijkteam als na een traject nog aanvullende ondersteuning nodig is; voorwaarde hierbij is dat de klant dat zelf ook moet willen. In 2017 zijn er ca. 40 ondersteuningstrajecten waarvan: 14 afgeronde matches. De inzet van de vrijwilligers van Humanitas en Stek is een goede aanvulling op de formulierhulp, de stabilisering van de schuld en de daadwerkelijke schuldhelpverlening door gemeente en kredietbank.



Lessen: Het netwerk van betrokken partners bij schuldhelpverlening is erg complex. De partners in de schuldhelpverleningsketen werken vanuit de eigen expertise steeds meer samen om inwoners met schulden te helpen. Daarbij moeten ze over de eigen grenzen en schuttingsheinen kijken en tot samenwerking komen. Dat is soms lastig. Inwoners waarderen de hulp van vrijwilligers die naast hen komen staan bij het oplossen van financiële vraagstukken.

Maatschappelijke effecten: De vrijwilligers helpen inwoners om de schuldenproblematiek vroegtijdig aan te pakken. Met een kleine ondersteuning het Rijswijkers om de financiën op orde te brengen en te houden. Hierdoor vermindert de Rijswijkse schuldenproblematiek en treedt er een verschuiving op van zware problemen (huissuitzettingen) naar preventieve hulp. Er is een start gemaakt met een ketensamenwerking rond schuldhelpverlening (Welzijn Rijswijk (formulierhulp), Sociaal Wijkteam, Humanitas, Stek en afdeling Sociale Zaken van de gemeente, o.a. door activiteiten als grip-op-je-administratie-dag en spreekuur familierecht. De werkwijze krijgt een vervolg in het Financieel Servicepunt.

Borging: De vrijwilligersaanpak krijgt een vervolg in het Financieel Servicepunt. Er zijn geen structurele kosten.

4. Sterker voor de Toekomst

Status: In ontwikkeling

Problematiek: Veel gezinnen moeten in Rijswijk rondkomen van een minimum. De kans dat ze daarbij een verkeerde beslissing nemen over de besteding van hun maandbedrag en daardoor in de schuldverlening terecht komen is reëel aanwezig.

Doel: Ondersteuning van 15 minimagezinnen.

Omschrijving: Vijftig Rijswijkse minimagezinnen worden in het zonnetje gezet met leuke en ontspannende activiteiten. Vijftien gezinnen krijgen bovendien advies en ondersteuning bij het verkrijgen van vrijwilligerswerk, stages, leerwerkplekken of op weg naar een betaalde baan.

Maatschappelijke effecten: De activiteiten vergroten de zelfredzaamheid van gezinnen. Er is een nauwsluitende keten van welzijn en zorg opgezet voor gezinnen met een minimum maandbedrag. Gezinnen krijgen preventieve wijkgerichte ondersteuning.

Het project is nog in ontwikkeling en er zijn nog geen individuele evaluatieformulieren ingevuld. De effecten zijn in de toekomst te meten via de indicatoren: % dagbesteding en % schuldhelp. De reductie van kosten betreft een kortere begeleiding in de schuldhelp.

Plan voor borging: Er zijn geen structurele kosten gemaakt voor de aanpak in dit innovatieproject. Meerdere organisaties maken zich sterk voor deze aanpak. Wanneer het innovatieproject goede resultaten boekt, kan stap voor stap bekeken worden hoe de borging optimaal kan verlopen en wie zich eigenaar voelt van deze aanpak.

Samenwerkings-innovatieproject van Pijnacker Nootdorp, Midden Delftland en Rijswijk, in het kader van de Challenge Smart Government van de H10.

Problematiek: Veel jongeren zijn niet bekend met de verandering van hun financiële verantwoordelijkheid op hun 18^e verjaardag. Hierdoor lopen ze in een paar maanden een grote schuld op, waar ze nog lange tijd last van hebben.

Doel: Verbreding van de bestaande aanpak (via scholen en schuldhulp) tot een netwerk aanpak. Zowel jongeren zelf (inzet van ExpEx/ peer-to-peer), als sportclubs/ verenigingen, en ouders krijgen een rol in de pilot. Studenten van de Haagse Hogeschool leveren een bijdrage aan deze pilot vanuit Bestuursatelier Innovatie Sociaal Domein. De jongeren die dit onderwerp hebben aangezwengeld in een jongerendebat, krijgen een rol als klankbordgroep.

Quick wins: Samenwerking, casusbesprekingen en beleidsaanbevelingen voor en door drie gemeenten. De Carrousel Jongeren en Geld krijgt een plek in meerdere gemeentes. De workshop Jongeren en Geld verleent voorlichting op een sportvereniging in Pijnacker- Nootdorp. Er komt voorlichting aan jongeren van ouders in de schuldhulp. Een Rijswijkse jongere presenteert de goede begeleiding in de Rijswijkse schuldhulp op de conferentie Innovatief Haaglanden. JIT levert 6 trajecten schulddienstverlening aan jongeren, in samenwerking met de afdeling schuldhulp. Er komt een korte reportage voor de Themapagina Zorg en Welzijn.

Plan voor borging: Er zijn geen structurele kosten. De resultaten en positieve opbrengsten krijgen een plek in het Financieel Servicepunt.